

EUROPOS SĄJUNGA
Europos fondas trečiųjų
šalių piliečių integracijai

SAVĖS PAŽINIMO IR
REALIZAVIMO STUDIJA

Lietuvos etnokultūra ir tradicijos naujai atvykusiems į Lietuvą trečiųjų šalių piliečiams

Praktinis mokomasis vadovėlis

Švietimas ir kultūra Lietuvoje šiandien

Этнокультура и традиции Литвы для граждан третьих стран, пребывающих в Литву

Учебно-практическое пособие

Просвещение и культура в Литве сегодня

Lithuanian ethnic culture and traditions for newcomers third-country nationals

Practical handbook

Education and culture in Lithuania today

„Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“: | 3
naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai

„Литва. Встреча на перекрестке“:
Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву

“Lithuania. Meeting at the crossroad”:
Training of newcomers third-country nationals

Projektas „Lietuva. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“.
Projektas skirtas Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai (EIF) 2009 m. metinės programos
prioriteto “Veiksmi, skirti įgyvendinti „Bendrusius pagrindinius imigrantų integracijos politikos
Europos Sąjungoje principus“ įgyvendinimui.

Projektą remia Lietuvos Respublika ir Europos integracijos fondas.
Projektą įgyvendina VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Проект „Литва. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в
Литву“.

Проект предназначен для интеграции граждан третьих стран Европейского фонда (EIF) и
осуществления приоритета годовой программы 2009 г. “Действия, предназначенные для
осуществления общих основных принципов политики интеграции иммигрантов в Европейском
Союзе”.

Спонсор проекта – Литовская Республика и Европейский фонд интеграции.
Исполнитель проекта – Общественное учреждение “Студия познания себя и реализации” (VšĮ
Savęs pažinimo ir realizavimo studija).

The project “Lithuania. Meeting at the crossroad”: training of newcomers third-country nationals“.
The project is aimed at implementing the priority of European Fund for Integration for third-country
nationals (EIF) annual program of 2009 “Actions aimed at implementing “The common basic principles
for the integration in the European Union”.

The project is supported by the Republic of Lithuania and European Integration Fund.
The project shall be carried out by public organization Studio of Self-awareness and Self-realization.

© Viešoji įstaiga Savęs pažinimo ir realizavimo studija, 2010
www.playbackteatras.lt

© Uždaroji dizaino ir leidybos AB „Kopa“

ISBN 978-9955-772-22-4

Apie projektą	7	О проекте	7
Įžanga	9	Введение	9
I. LIETUVIAI IR RELIGIJA	11	I. ЛИТОВЦЫ И РЕЛИГИЯ	11
Kaip keitėsi lietuvių tikėjimas	12	Как менялась литовская вера	13
II. SENASIS LIETUVIŲ TIKĖJIMAS	15	II. ДРЕВНЯЯ ЛИТОВСКАЯ ВЕРА	15
<u>Senovės lietuvių dievai ir deivės</u>	16	<u>Древние литовские боги и богини</u>	17
Aukščiausiasis dievas	16	Верховный бог	17
Perkūnas, Velnias, Laumė	16	Пяркунас, Вяльняс, Лауме	18
Žemesnieji dievai	16	Низшие боги	18
III. GYVENIMO CIKLAS. LIETUVIŲ GYVENIMO PAPROČIAI	21	III. ЦИКЛ ЖИЗНИ. ОБЫЧАИ ИЗ ЖИЗНИ ЛИТОВЦЕВ	21
<u>Kūdikio gimimas ir krikštynos</u>	22	<u>Рождение и крещение ребенка</u>	27
Magiškas atėjimas į pasaulį	22	Магический приход человека на Землю	27
Krikštynos – tai naujo bendruomenės nario priėmimas	22	Крещение – это принятие нового члена в общество	27
<u>Vaikų ir jaunimo gyvenimas</u>	23	<u>Жизнь детей и молодежи</u>	28
Vaikystės pasakos ir darbai	23	Детские сказки и работа	28
<u>Vestuvių papročiai</u>	25	<u>Свадебные обычаи</u>	29
Piršlybos ir mergvakaris – būtinas pasiruošimas vedyboms	25	Сватовство и девичник – необходимая подготовка для женитьбы	29
Vestuvės: iš senų namų į naujus	25	Свадьба: из своего дома в новый дом	29
IV. MIRTIS IR LAIDOTUVĖS LIETUVIŲ KULTŪROJE	35	IV. СМЕРТЬ И ПОХОРОНЫ В ЛИТОВСКОЙ КУЛЬТУРЕ	35
Kaip senovės lietuviai įsivaizduodavo mirtį	36	Как древние литовцы представляли себе смерть	36
Laidotuvių papročiai	36	Похоронные обычаи	37
V. LIETUVIŲ KALENDORINĖS ŠVENTĖS	38	V. КАЛЕНДАРНЫЕ ПРАЗДНИКИ ЛИТОВЦЕВ	38
Kūčios ir Kalėdos	39	Сочельник и Рождество	45
Užgavėnių tradicijos	40	Традиции Масленицы	46
<u>Velykų šventimas</u>	42	<u>Празднование Пасхи</u>	47
Senovinės ir krikščioniškosios Velykos	42	Языческая и христианская Пасха	47
Velykų tradicijos	42	Пасхальные традиции	47
Rasos/Joninės	42	Расос/Ионинес	47
VI. LIETUVIAI DABAR	53	VI. ЛИТОВЦЫ СЕЙЧАС	53
Maistas – ko gero tvirčiausiai gyvuojanti tradicija	54	Пища – самая живая традиция	59
Dainuojanti, mėgstanti krepšinį ir alų tauta	56	Нация, любящая петь, баскетбол и пиво	59
Kultūra Lietuvoje	57	Культура в Литве	59
VII. ŠVIETIMAS IR KULTŪRA LIETUVOJE	63	VII. ПРОСВЕЩЕНИЕ И КУЛЬТУРА В ЛИТВЕ	63
REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA IR SKAITINIAI	76	РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА	76

About the project	7
Introduction	9
I. LITHUANIANS AND RELIGION	11
The development of Lithuanian beliefs	14
II. THE OLD LITHUANIAN RELIGION	15
<u>The old Lithuanian gods and goddesses</u>	19
The highest god	19
Perkūnas, Velnias, Laumė	19
Lower gods	19
III. LIFE CYCLE. LITHUANIAN CUSTOMS	21
<u>Birth of a baby and christening</u>	31
Magical entry into the world	31
Christening – acceptance of a new member of society	31
<u>Life of children and youth</u>	32
Childhood fairy tales and occupation	32
<u>Wedding traditions</u>	33
Matchmaking and hen-party – necessary preparation for wedding	33
Wedding: from the old to new home	33
IV. DEATH AND FUNERAL IN LITHUANIAN CULTURE	35
How the ancient Lithuanians conceived death	37
Funeral traditions	37
V. LITHUANIAN HOLIDAYS	38
Christmas Eve and Christmas	49
Mardi Gras traditions	50
<u>Easter celebration</u>	51
Ancient and Christian Easter	51
Easter traditions	51
Midsummer's Day	51
VI. LITHUANIANS TODAY	53
Food – probably the strongest tradition	61
Singing, basketball, and beer loving nation	61
Culture in Lithuania	61
VII. EDUCATION AND CULTURE IN LITHUANIA	63
RECOMMENDED LITERATURE	76

Projektas „LIETUVA. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“, remiamas EIF ir Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšomis, yra skirtas trečiųjų šalių suaugusiems, vaikams ir studijuojantiems Lietuvoje piliečiams. Projekto veiklos susijusios su bazinės informacijos apie Lietuvą pateikimu bei pirmine pagalba įsisavinant kalbą naujoje šalyje ir mokantis ja aktyviai naudotis per naują Lietuvoje Playback teatro metodą ir interaktyvią veiklą.

Šiuo metodu projekto dalyviai mokomi Lietuvos istorijos, kultūros ir visuomenės pažinimo, vertybių - tai trys mokymo programos, kuriose dalyvauja trečiųjų šalių piliečiai. Mokymo programų specifika yra ta, jog lygiagrečiai dėstomam dalykui, mokymo dalyviai nuolat mokomi lietuvių kalbos. Mokymo metodas sudaro sąlygas efektyviam kalbos išmokimui, nes dalyko žinios perteikiamos netradiciniu edukaciniu būdu, naudojant Lietuvoje novatorišką, tačiau jau išbandytą, o visame pasaulyje aktyviai veikiantį ir efektyvų Socialinio Playback teatro (SPT) metodą.

Šis metodas leidžia kiekvienam asmeniui aktyviai dalyvauti mokymo procese su savo asmenine patirtimi ir istorija, tyrinėjant savo išgyvenimus, probleminius santykius, keliant sudėtingus klausimus, siekiant savęs ir kitų pažinimo bei priėmimo. Šiuo metodu dirbant dalyviai naujas žinias priimdami tiesiogiai sieja jas su savo patirtimi, jau turimomis žiniomis, tokiu būdu lengvai ir ilgam laikui interiorizuojant naują informaciją savo asmenybės vidinėse struktūrose.

Projekte numatytos aktyvios praktinės mokymo veiklos leidžia imigrantams pasijusti lietuviškos visuomenės dalimi, atskleisti save iš geros pusės vietinei socialinei aplinkai, pažinti naujos šalies ypatumus ir juos integruoti savo gyvenime, patirti panašumus ir skirtumus su savo gimtosios šalies kultūra, papročiais ar istorijom. Mokymo programose suteikiama ir socializacijai svarbių, šiai dienai aktualių pilietinių žinių apie Lietuvos politinę, institucinę, socialinių ir kt. paslaugų situaciją bei trečiųjų šalių piliečių teises joje.

Pagrindinis projekto tikslas - stiprinti naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių pirminei integracijai reikalingus įgūdžius, diegiant Lietuvoje naują socialinio poveikio metodą, sukuriant įvairias priemones darbui su trečiųjų šalių piliečių ir tokiu būdu didinant trečiųjų šalių piliečių socialinės integracijos efektyvumą kompleksinėmis interaktyviomis poveikio priemonėmis.

Projekto organizatorės Eglė Paužienė, Rasa Urbšienė

Проект „ЛИТВА. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“, спонсором которого выступают Европейский фонд (EIF) и Литовская Республика, предназначен для взрослых, детей и обучающихся в Литве граждан третьих стран. Проект связан с предоставлением базовой информации о Литве, помощью в овладении языком в новой стране и активным его применением через новый в Литве метод Плейбек-театра и интерактивную деятельность.

На основе этого метода участники проекта обучаются истории, знакомятся с культурой и обществом Литвы – это три учебные программы, в которых участвуют граждане третьих стран. Специфика учебных программ состоит в том, чтобы участники проекта параллельно преподаваемому предмету постоянно изучали литовский язык. Метод обучения создает условия для эффективного изучения языка, потому что преподавание ведется нетрадиционным

эдукационным способом: с применением новаторского, эффективного и действующего во всем мире метода Плейбек-театра.

Этот метод позволяет каждому лицу принимать активное участие в учебном процессе, применяя свой личный опыт и историю, изучая свои переживания, проблемные отношения, задавая сложные вопросы, стремясь к познанию и принятию себя и других. На основе этого метода участники напрямую связывают новые знания со своим опытом и имеющимися знаниями, таким образом, легко и надолго интериоризируя новую информацию во внутренних структурах своей личности.

Предусмотренная в проекте активная практическая учебная деятельность позволяет иммигрантам почувствовать себя частью литовского общества, раскрыть себя с хорошей стороны для местной социальной среды, узнать особенности новой страны и интегрировать их в свою жизнь, увидеть сходства и различия с культурой, обычаями или историей своего родного государства. В учебных программах представлены важные для социализации и актуальные на сегодняшний день гражданские сведения о политической, институциональной, социальной ситуации Литвы, а также о правах граждан третьих стран в Литве.

Главная цель проекта – укреплять навыки, необходимые для первичной интеграции граждан третьих стран, пребывающих в Литву, с внедрением нового в Литве метода социального воздействия, созданием вводных средств для работы с гражданами третьих стран и увеличением эффективности социальной интеграции граждан третьих стран комплексными средствами интерактивного воздействия.

Организаторы проекта Эгле Паужене, Раса Урбшене

The Project “LITHUANIA. Meeting at the crossroad” is devoted for teaching newcomers from third-countries. It’s funded by EIF and by co-financing funds of the Republic of Lithuania. The project is for third-country adults, children and nationals studying in Lithuania. The project’s activities involve producing basic information about Lithuania, helping to learn and actively practice the Lithuanian language using new Playback theatre method and interactive activities.

This method is used to teach history of Lithuania, experience country’s culture, society and values. The third-country nationals will participate in 3 teaching programs. Simultaneously with the subject, participants will be taught Lithuanian. The method creates conditions for an effective language learning as the information is produced in unconventional educational way applying effective Social Playback theatre (SPT) method which is new in Lithuania but already accepted all over the world.

This method allows every person to actively participate in the process of sharing and analyzing one’s personal experience, problematic relationship, history, bringing up difficult questions, trying to know oneself, the other participants and gain the acceptance. The participants directly relate their own experience with new information. This helps to easily interiorize new information for a long time.

The active practical learning activities helps for newcomers to integrate into Lithuanian society; reveal their personal advantages for the local society; to know the peculiarities of the new culture and integrate them into their lives; to experience similarities and differences with their own culture, traditions, history. The curriculum provides important civic information about political, institutional, social services and also third-country nationals’ rights in Lithuania.

The main goal of the project: to strengthen the skills of newcomers from third-countries needed for initial integration by applying method of social impact, creating initial measures for work with third-country nationals and simultaneously increasing the effectiveness of social integration using integrated measures of interactive impact.

Project organizers Eglė Paužienė, Rasa Urbšienė

Šis praktinis mokomasis vadovėlis yra parengtas pagal mokymo programą *“TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien”*. Vadovėlio tikslas - pateikti svarbiausią reikalingą naujai atvykusiems asmenims informaciją ir žinias apie Lietuvos etninius ir kultūros aspektus, svarbiausias tautos tradicijas ir papročius, supažindinti su vyraujančia mitologija ir simbolika, skatinti pateiktų žinių įsisavinimą per praktiškai tyrinėjamas gyvenimo situacijas, kuriose tai pasireiškia, palyginant su savo šalies kultūra. Šis pažinimas trečiųjų šalių piliečiams padės lengviau įsilieti į Lietuvos visuomenę, geriau suprasti šiuo metu Lietuvoje vykstančius procesus ir tapti aktyvesniais Lietuvos gyventojais.

Vadovėlyje taip pat pateikiama informacija apie šią dieninę Lietuvos kultūros ir švietimo sistemą, kuri gali būti naudinga ir reikalinga trečiųjų šalių piliečiams gyvenant Lietuvoje: apie švietimo, kvalifikacijos kėlimo ar persikvalifikavimo sistemą suaugusiems, švietimo institucijas ir įstatymus, svarbiausias kultūros priemones ir renginius.

Tai antrasis iš trijų praktinio mokymo vadovėlių, parengtų projekte „LIETUVA. Susitikimas kryžkelėje“: naujai atvykusių trečiųjų šalių piliečių mokymai“. Pirmasis vadovėlis – „Lietuvos istorija naujai atvykusiems į Lietuvą trečiųjų šalių piliečiams. Institucinio - pilietinio gyvenimo vadovas“. Trečiasis vadovėlis – „Vertybės ir nuostatos Lietuvoje naujai atvykusiems trečiųjų šalių piliečiams. Socialinė - ekonominė padėtis Lietuvoje šiandien“.

Praktinio mokymo vadovėlyje teorinė mokymo temų medžiaga yra pateikta lietuvių, anglų ir rusų kalbomis. Plačiau šios temos nagrinėjamos grupės užsiėmimų metu naudojant SPT praktines užduotis, kurios nuosekliai aprašytos vadovėlių lydinčioje metodinėje priemonėje *“TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien”*.

Это учебно-практическое пособие подготовлено по учебной программе *„Поощрение интеграции ГТС в новой среде методом Плейбек-театра: этнокультура и традиции. Культурная жизнь в Литве сегодня“*. Цель пособия – предоставить гражданам третьих стран самую необходимую информацию и сведения об этнических и культурных аспектах Литвы, важнейших национальных традициях и обычаях, ознакомить с мифологией и символикой, углубить знания через практические жизненные ситуации путем сравнения с культурой своей страны. Это знакомство поможет гражданам третьих стран быстрее влиться в общество Литвы, лучше понять происходящие сейчас в Литве процессы и стать более активными жителями Литвы.

В пособии также представлена информация о культурно-образовательной системе Литвы, которая может быть полезной и необходимой для граждан третьих стран, проживающих в Литве: о системе образования, системах повышения квалификации или переквалификации для взрослых, образовательных учреждениях, законах и важных культурных мероприятиях.

Это второе из трех учебно-практических пособий, подготовленных в проекте „ЛИТВА. Встреча на перекрестке: Обучение граждан третьих стран, пребывающих в Литву“. Первое пособие - „История Литвы для граждан третьих стран, пребывающих в Литву. Руководство институциональной и гражданской жизни“. Третье пособие - „Ценности и установки для граждан третьих стран, пребывающих в Литву. Социально-экономическое положение в Литве сегодня“.

В учебно-практическом пособии теоретический материал представлен на литовском,

английском и русском языках. Подробнее эти темы рассматриваются во время занятий группы с применением практических заданий Плейбек-театра, которые последовательно описаны в учебной программе „Поощрение интеграции ГТС в новой среде методом Плейбек-театра: этнокультура и традиции. Культурная жизнь в Литве сегодня“.

This practical handbook is prepared by “Promotion of third-country nationals’ integration into the new environment by SPT method: ethnic culture and traditions. Cultural life in Lithuania today”. The aim of this handbook is to provide essential information for newcomers about the ethnic and cultural aspects of Lithuania, the most important traditions and customs, to teach the dominant mythology and symbolism, to promote the absorption of provided knowledge through practical exploration of life situations, where it all appears, comparing it to the home-country culture. This knowledge will help newcomers to integrate into Lithuania’s society, understand the on-going processes and to become active residents of Lithuania.

The handbook also contains information about Lithuania’s cultural and educational system of today, which may be necessary and useful for third country nationals living in Lithuania: educational, qualification or retraining systems for adults, educational institutions and laws, the most important cultural measures and events.

This is the second of 3 handbooks, prepared for the project “LITHUANIA. Meeting at the crossroad”: training of newcomers third-country nationals”. The first handbook – “History of Lithuania for newcomers third country nationals. Guide to institutional – civic life”. The third handbook – “Values and guidelines for Lithuania’s newcomers third country nationals. Social – economic situation in Lithuania today”.

The handbook’s theoretical material of the training topics is available in Lithuanian, English, and Russian. These topics are analysed more closely during the group activities using SPT exercises which are described in a methodological measure “Promotion of third-country nationals’ integration into the new environment by SPT method: ethnic culture and traditions. Cultural life of Lithuania today”, which comes alongside with the handbook.

I. LIETUVIAI IR RELIGIJA

I. ЛИТОВЦЫ И РЕЛИГИЯ

I. LITHUANIANS AND RELIGION

Kaip keitėsi lietuvių tikėjimas

Būdingiausias pagoniškojo baltų tikėjimo bruožas – tai žmogaus ir gamtos susiliejimas, žmogaus laikymas gamtos dalimi. Žmogus buvo visiškai priklausomas nuo gamtos, todėl kiekviename jos reiškinyje įžvelgdavo dievybės veikimą. Iš pradžių baltai garbino pačius gamtos reiškinius, o vėliau sukūrė į žmones panašius dievus, kurių kiekvienas buvo atsakingas už kurio nors reiškinių valdymą. XIII-XIV amžius – pagoniškos religijos klestėjimo laikotarpis. Tai laikotarpis, kai jau buvo susikūrusi Lietuvos valstybė, o pagonybė tuo metu buvo valstybinė religija. Jos išsaugojimu rūpinosi valdovai. Lietuvai oficialiai priėmus krikščionybę, pagoniškąją tradiciją perėmė ir savaip tęsė liaudis kaimuose – valstiečiai. Šiandien pagoniškoji ir krikščioniškoji tradicijos yra susilieję taip, kad net mokslininkams sunku nustatyti, kuris būtų elementas atėjęs iš krikščionybės, o kuris – iš pagonybės. Tuo pačiu galima manyti, kad krikščionybė tapo lietuviškosios tradicijos saugotoja. Pavyzdžiui, žmonės prie švento akmens ar šaltinio garbina Mariją, tačiau priskiria jai mylinčios deivės (gal Laimos, gal Gabijos, o gal Žemynos) savybes. Deivės vardas keičiasi, bet jai priskiriamos galios ir žmonių prašymai jai išlieka labai panašūs visais laikais.

Geriausias senosios religijos ir krikščionybės susiliejimo pavyzdys – tai lietuviška kryždirbystės tradicija. Ši unikali lietuvių liaudies meno rūšis įtraukta į UNESCO „Žmonijos žodinio ir nematerialaus paveldo“ sąrašus. Važiuojant per Lietuvą, į akis krenta gausybė medinių ir geležinių kryžių, stogastulpių, koplytėlių. Pastatyti kryžkelėse, miško aikštelėse, sodybose, jie mena svarbias Lietuvai ar jas pastačiusiam žmogui akimirkas, saugo nuo pikto, skatina praėivį susimąstyti apie dvasinius dalykus.

Klausimai ir refleksijos

Prisiminkite savo šalių religinį paveldą ir jo įtaką šiandienos religijai ir kultūrai. Prisiminkite Lietuvoje matytą koplytėlę, koplytstulpį, kryžių. Pamaštykite, ką šis simbolis reiškia lietuvių tautai? Ką tokių simbolių išsaugojimas reiškia atskiram žmogui, bendruomenei, kultūrai? Ar esate apsilankę kryžių kalne?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas Lauko gėlių puokštė

Užduotis: Iš pateiktų prielinksnių, jungtukų ir jungiamųjų žodžių parinkite tinkamus ir įrašykite į tekstą. Kiekvieną žodį vartokite tik vieną kartą: bet, ir, iš, jei, kad, kuria, nes, o, prie, prieš, su.

Beveik prieš septynis šimtus metų didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas nutarė Neris ir Vilnios pastatyti pilį ir įkurti miestą. Žyniai ir vaidilos išpranašavo, Vilniaus pilis atlaikys visus priešų puolimus, po kertiniu gynybinio bokšto akmeniu bus palaidota gražiausia ir visų skaisčiausia Lietuvos mergaitė.

- Tokia dievų valia, - sakė žyniai ir vaidilos. – Reikia pelnyti jų malonę, šiam miestui reikės stovėti ne vieną amžių ir atlaikyti ne vieną puolimą.

Iškasė gilią duobę, atritino didžiulį akmenį, surado gražiausią ir skaisčiausią mergelę. Ir nuleido tą mergelę į duobę. Mergaitė laikė didžiulę puokštę nuostabių lauko gėlių ramiai stovėjo duobėje. Kai vaidilos pasimeldė dievams, pagarbino ugnį ir nusilenkė kunigaikščiui, vyriausias žynys davė ženklą, ir vyras pastūmė akmenį. Šis didžiausiu garsu krito į duobę, išsigandę žmonės net aiktelėjo išgąščio.

O mergaitė kaip stovėjo, taip ir liko stovėti, tik pravirko. Ji gailėjo gėlių puokštės, išmušė jai iš rankų batus akmuo.

Keistas nutikimas, tokia jau dievų valia.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Laisvas kalbėjimas „Pagoniškoji religija“
Grupė. Dramos pratimai. Patirtis „Kryždirbystė Lietuvoje“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Как менялась литовская вера

Характерной чертой языческой веры балтов было слияние человека и природы, человек считался частью природы. Человек полностью зависел от природы, поэтому в каждом ее проявлении он видел божественную роль. Сначала балты восхваляли природные явления, а потом создали богов, подобных людям, каждый из которых был ответственен за определенную сферу.

XIII-XIV век – период расцвета языческой религии. Это период, когда уже было основано Литовское государство, а язычество в то время считалось государственной религией. О сохранении языческой веры заботились правители.

После официального принятия христианства литовцы переняли языческую традицию и народ (крестьяне) по-своему исповедовали ее в деревнях. Сегодня языческие и христианские традиции слились так, что даже ученым трудно определить, какой именно элемент пришел из христианства, а какой – из язычества. Также можно думать, что христианство стало хранительницей литовской традиции. Например, люди возле святого камня или источника боготворили Марию и приписывали ей качества богини (может Лаймы, может Габии, а может Жяminy). Имя богини менялось, но ее могущество и просьбы людей остаются одинаковыми во все времена.

Наилучшим примером слияния язычества и христианства является литовская традиция искусства изготовления крестов. Этот уникальный вид искусства литовского народа внесен в списки “Устного и нематериального культурного наследия” ЮНЕСКО. Путешествуя по Литве, встречается очень много деревянных и железных крестов, столбов, часовен. Кресты, установленные на перекрестках, лесных площадках, усадьбах, напоминают о важных событиях Литвы, защищают от зла и заставляют прохожего задуматься о духовных ценностях.

Вопросы и рефлексии

Вспомните религиозное наследие своей страны и его влияние на современную религию и культуру. Вспомните, какой крест, столб, часовню Вы видели в Литве. Поразмышляйте, что этот символ значит для литовского народа? Что означает сохранение таких символов для человека, общества, культуры? Были ли Вы на Горе Крестов?

The development of Lithuanian beliefs

The most characteristic aspect of Balt pagan beliefs is the convergence of man and nature, believing that man is a part of nature. Man was entirely dependent on nature, and so in every phenomenon he saw an act of deity. At first Balts worshiped the natural phenomena and later created human-like gods, of whom each was responsible for some kind of a phenomenon.

Pagan religion prospered during the XIII-XIV centuries. This is the period when the State of Lithuania was already formed and paganism was its national religion. Preservation of it was responsibility of the Rulers.

When Lithuania officially adopted Christianity, the pagan tradition was kept and continued by people in villages – the peasants. Today pagan and Christian traditions are so mixed up that even scientists have a hard time determining which elements came from paganism and which from Christianity. It can be assumed that Christianity became preserver of Lithuanian traditions. For example, people come to a sacred stone or a spring to worship Mary, but attach characteristics of a loving goddess (maybe Laima, maybe Gabija, or maybe Žemyna) to her. The name of a goddess is changed, but powers and prayers dedicated to her remain very similar at all times.

The best example of a mix up between the old religion and Christianity is Lithuanian cross making tradition. This unique Lithuanian folk art form is included on UNESCO's Oral and Intangible Heritage list. When traveling across Lithuania, you can see lots of wooden and metal crosses, small chapels. Built on crossroads, in forest parks or farmsteads, they remind important moments for Lithuania or for a person who had built it, they protect from evil and encourages passers-by to think about spiritual things.

Questions and reflections

Remember religious heritage of your country and its influence for religion and culture of today. Remember a small chapel or a cross you have seen in Lithuania. Think about what this symbol means to the Lithuanian nation. What significance preserving such symbols has for individuals, communities, culture? Have you visited the Hill of Crosses?

II. SENASIS LIETUVIŲ TIKĖJIMAS

II. ДРЕВНЯЯ ЛИТОВСКАЯ ВЕРА

II. THE OLD LITHUANIAN RELIGION

Senovės lietuvių dievai ir deivės

Aukščiausiasis dievas

Kaip ir kitų tautų žmonės, lietuviai pripažino vieną aukščiausią ir vyriausią Dievą, kurį laikė visatos ir visos gyvybės kūrėju bei tvarkytoju. Visų indoeuropiečių kalbose Dievo pavadinimas turi bendrą šaknį: prūsų „Deyvs“, latvių „Devs“, senovės indų ir iranėnų „Deva“, lotynų „Deus“. Senovės lietuvių Dievas turėjo ir visokių kitokių vardų. Vienas dažniausiai pasitaikančių – Praamžis. Šis vardas reiškia, kad Dievas yra amžinas, neturi nei pradžios nei pabaigos.

Senovės lietuvių Dievas drauge su deive Laima lemdavo žmonių likimą. Lietuvoje iki šiol sakoma: „Ką Dievas duos, tas ir bus“, arba „Nuo Dievo lemties nepabėgsi“. Lietuviams priėmus krikščionybę, Dievo vardu pavadintas ir krikščionių Dievas sutvėrėjas. Jam buvo priskirtos ir visos senojo lietuvių Dievo ypatybės (jis sukūrė Visatą, ją globoja, prižiūri teisingumą).

Iš tautosakos žinome, kad Dievas kūrėjas ne visą laiką gyveno danguje. Pasakose jis vaizduojamas kaip senelis ar elgeta, vaikščiojantis po pasaulį ir prižiūrintis žmonių moralę, darbštumą, geraširdiškumą. Dievas senelis eidavo iš kaimo į kaimą, iš namų į namus, mokydamas žmones teisingo gyvenimo. Kuriuose namuose Dievą nesvetingai priimdavo, tuos namus jis nubausdavo. Dėl šios priežasties Lietuvos kaimuose žmonės stengdavosi visada svetingai priimti, pamaitinti, apnakvyndinti elgetas. Juk elgeta gali būti apsimetęs pats Dievas.

Perkūnas, Velnias, Laumė

XVI-XX amžiuje ėmė plisti žemdirbių dievo Perkūno vaizdinys. Perkūnas dažnai vaizduojamas kaip senis su ilga žila barzda ir auksiniu vainiku ant galvos, sėdintis gintaro soste ir vienoje rankoje laikantis eržilą, o kitoje – auksinę lazda. Perkūnas padėdavo geriems žmonėms, suvaldydamas gamtos jėgas. Tautosakoje įamžintos legendos apie Perkūno ir Velnio priešpriešą. Perkūnas nuolat medžioja Velnį. Čia Perkūnas suprantamas kaip geroji kosminė jėga, o Velnias – kaip chaoso simbolis. Perkūnas, žaibais ir akmenimis trunkdamas Velnį, „apvalo“ žemę nuo chaoso, palaiko tvarką.

Tačiau Velnias nėra blogio dievas, ir tai skiriasi nuo velnio įvaizdžio krikščionybėje. Pagal lietuvių mitologiją, Velnias yra Dievo brolis. Jiedu yra lygiaverčiai ir bendradarbiavo kuriant pasaulį. Tiesiog Dievas buvo tvarkos mėgėjas, o Velnias nesutikdavo su Dievo sumanymais. Velnias buvo maištininkas, chaoso dievas.

Tarp žemdirbių dievų išliko moteriškoji dievybė, tik jau ne medžioklės deivė, nes medžioklė žemdirbiams nebuvo tokia aktuali kaip kariams. Svarbią vietą žemdirbių gyvenime užėmė Laumė, kuri buvo labai žemiška – „žemės moteris“. Ji dvilypė: iš vienos pusės, nuostabi darbininkė (verpėja, audėja, skalbėja), apdovanojanti žmones materialinėmis gėrybėmis; iš kitos pusės – kenkėja ir mirties nešėja, galinti vyrus mirtinai nuvarginti, avis nukirpti, arkliams karčius suvelti, kūdikius apkeisti, pagrobti, sugrauzti ir pan. Laumė ypač kenkdavo tinginiams.

Žemesnieji dievai

Dievas, Perkūnas, Velnias ir Laumė buvo tie dievai, kurių atsakomybės sfera buvo labai plati – jie globojo skirtingas kosmoso sritis. Tuo tarpu kasdieniniam žemdirbio gyvenimui šie dievai pernelyg didelės įtakos neturėjo. Kasdieninius reikalus globojo nemaža grupė žemesniųjų dievų, kurių kiekvienas turėjo siaurą ir aiškiai apibrėžtą veiklos sritį. Tai dievai, kuriems lietuviai aukodavo – per didžiąsias šventes ar kasdien – tikėdamiesi iš kokių nors konkrečių malonių.

Žemininkas ir Žemyna – tai žemės dievų pora (turbūt vyras ir žmona).

Gabija – ugnies deivė, suasmeninta ugnis.

Krūminė – tai deivė, kuri duodavo visus javus.

Ganiklis – piemenų dievas.

Keliukis – tai kelių ir keliautojų globėjas.

Milda – senovės lietuvių meilės ir laisvės deivė, graikų Afroditės ir romėnų Veneros „giminaitė“.

Austėja ir Bubilas – bites ir medų globojanti dievų pora.

Ragutis – lietuvių dievas, kuris globojo aludarius, alų ir midų.

Klausimai ir refleksijos

Kokių kultūrų dievai pasaulyje yra geriausiai pažįstami? Prisiminkite juos ir kokius bruožus jie įkūnija. Prisiminkite savo šalies pasakas, pasakojančias apie išmintingą senį ar kitaip įkūnytą dievą, velnią, gudrų žmogeliuką. Kodėl verta pasakoti šias pasakas ir pamokančias istorijas šiandien? Ar tai svarbu šiandien?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Dramos pratimai. Rolės „Pamokoma istorija“

Grupė. Žaidimai. Įvairių kultūrų ir religijų dievai, kuriuos mes žinome“

Grupė. Laisvas kalbėjimas „Aukščiausiasis dievas“, „Žemdirbių dievai““

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Древние литовские боги и богини

Верховный бог

Литовцы, как и люди других национальностей, признавали одного верховного Бога - Деваса, который считался Создателем Земли и всего живого на Земле. Во всех индоевропейских языках "Dievas" (Девас, т.е. Бог) имеет один общий корень: прусский „Deyvs“, латышский „Devs“, древнеиндийский и иранский „Deva“, латинский „Deus“. Древний литовский Бог – Девас – носил несколько разных имен. Часто встречающееся имя – Праамжис. Это имя означает, что Бог вечный, без начала и конца.

Древний литовский Бог вместе с богиней Лаймой вершил судьбами людей. До сих пор в Литве говорят: „Что Бог даст, то и будет“, или „От судьбы не убежишь“. Когда литовцы приняли христианство, именем Бога был назван и христианский Бог. Ему были причислены и все качества древнего литовского Бога - Деваса (он создал Землю, защищал ее от зла).

Из фольклора мы знаем, что Бог не все время жил на Небе. В сказках его изображают старцем или нищим, который ходит по миру и следит за моралью, трудолюбием, добродушием людей. Старец Бог ходил из одной деревни в другую, из дома в дом, уча людей правильной жизни. Если Старца Бога нерадушно принимали, то он наказывал этот дом. По этой причине люди в литовских деревнях всегда старались радушно принять, накормить и принять на ночлег нищих. Ведь Бог может прийти в образе нищего.

Пяркунас, Вяльняс и Лауме

В XVI-XX веке начало распространяться представление о Боге земледельцев – Пяркунасе. Пяркунаса часто изображают старцем с длинной седой бородой и золотым венком на голове, сидящим на янтарном троне, который в одной руке держит жеребца, а в другой – золотой посох. Пяркунас помогал хорошим людям с помощью природных сил.

В фольклоре увековечены легенды о противостоянии Пяркунаса и Вяльняса (рус. Черт). Пяркунас постоянно охотился за Вяльнясом. Пяркунас – это хорошая космическая сила, а Вяльняс – символ хаоса. Пяркунас колотил Вяльняса молнией и камнями, таким образом „очищал“ Землю от хаоса и поддерживал порядок.

Однако Вяльняс не является богом зла, и в этом проявляется существенное различие с образом черта в христианстве. В литовской мифологии Вяльняс – это брат Деваса (Бога). Они вместе создавали Землю. Только Девас (Бог) любил порядок, а Вяльняс не соглашался с Девасом. Вяльняс – это бунтарь, бог хаоса.

Среди богов земледельцев осталась одна богиня, только уже не богиня охоты, потому что охота для земледельцев не была такой актуальной, как для воинов. Важное место в жизни земледельцев занимала Лауме, которая была „земной женщиной“. С одной стороны, она была замечательной работницей (пряхой, ткачихой, прачкой), которая дарила людям материальное благополучие, а, с другой стороны, она была носительницей смерти, которая могла насмерть утомить мужчин, остричь овец, скатать лошадиную гриву, подменить, украсть детей и др. Особенно Лауме наносила вред лентяям.

Низшие боги

Девас, Пяркунас, Вяльняс и Лауме были теми богами, чья сфера ответственности была очень широкой – они были покровителями разных космических сфер. Между тем на обычную жизнь земледельцев эти боги сильно не влияли. Каждодневными делами покровительствовала группа низших богов, у каждого из которых была своя узкая и четко обозначенная сфера деятельности. В большие праздники и каждый день литовцы приносили в жертву этим богам и ждали от них воздаяния.

Жяминикас и Жямина – это пара богов земли (наверно, муж и жена).

Габия – богиня огня.

Крумине – богиня злаков и хлебов.

Ганиклис – бог пастухов.

Кялюкис – покровитель дорог и путешественников.

Милда – богиня любви и свободы, „родственница“ греческой Афродиты и римской Венеры.

Аустя и Бубилас – покровители пчел и меда.

Рагутис – литовский бог, покровитель пивоваров, пива и меда.

Вопросы и рефлексии

Каких наиболее известных богов Вы знаете? Вспомните их, какие черты они олицетворяют. Вспомните сказки своей страны, повествующие о мудром старце или иначе олицетворенном боге, черте, мудром человечке? Почему надо рассказывать эти сказки и поучительные истории сегодня? Важно ли это сегодня?

The old Lithuanian gods and goddesses

The highest god

Like people of other nations, Lithuanians had one highest and supreme God (Lithuanian: Dievas), who was a creator and manager of universe and all life. In all Indo-European languages the name of God has a same root: Prussian “Deyvs”, Latvian “Devs”, ancient Indian and Iranian “Deva”, Latin “Deus”. The old Lithuanian God had some other names. One of the most common is Praamžis. This name means that the God is everlasting, doesn't have a beginning or ending.

The old Lithuanian God along with a goddess Laima determined people's fate. Lithuanians still say: “What God gives, that will be”, or “You can't run away from God”. When Lithuanians adopted Christianity, the name of God was transferred to the Christian God the creator. All characteristics were transferred too – God created the universe, protects it, and brings justice to it.

From the folklore we know that God did not always live in heaven. In stories he is pictured as an old man or a beggar, traveling in the world and looking after the morality, diligence, and goodwill of people. God as an old man was walking from village to village, from home to home, teaching people of the proper way to lead a life. He would punish the inhospitable homes. For this reason people would always try to be hospitable to beggars, provide food and bed for them, because a beggar might be a disguised God himself.

Perkūnas, Velnias, Laumė

During the XVI-XX centuries an image of farmers' god Perkūnas began spreading. He is often pictured as an old man with long grey beard and a golden crown, sitting in an amber throne, holding a stallion in one hand and a golden staff in the other. Perkūnas would help good people by managing the natural forces.

There are legends about a duel between Perkūnas and Devil in folklore. Perkūnas is always hunting Devil. Perkūnas is perceived as a good cosmic power, and Devil – as a symbol of chaos. Perkūnas beating Devil with lightnings and rocks “clears” the world from chaos and keeps order.

But Devil is not an evil god as the Christian devil. According to Lithuanian mythology Devil is God's brother. They are equal and both created the world, just God likes order and Devil would not agree with him. Devil was a rebel, a god of chaos.

Farmers had a goddess, but not a hunting goddess, because hunting was not as important for farmers as for soldiers. Goddess Laumė, who was very down-to-earth – “a woman of earth”, had an important role in farmers' life. She was ambivalent: she was a wonderful worker (spinner, weaver, washer), giving people material goods, but at the same time she was bad, bringing death, tiring men to death, shearing sheep, tangling horses' mane, switching, snatching and gnawing babies, and so on. Laumė would be particularly bad to slackers.

Lower gods

God, Perkūnas, Devil and Laumė were gods with a very wide field of responsibilities – they were taking care of different parts of cosmos. However they did not have an especially important role in a daily life of a farmer. Everyday affairs were protected by a lot of lower gods, each of whom had a narrow, precisely defined area of activity. These are gods to which Lithuanians would give sacrifices – during the big holidays or everyday – hoping for some specific favours.

Žemininkas and Žemyna – a pair of earth gods (probably husband and wife).

Gabija – goddess of fire, personified fire.

Krūminė – goddess giving all crops.

Ganiklis – god of shepherds.

Keliukis – guardian of roads and travellers.

Milda – goddess of love and freedom, similar to Greek Aphrodite and Roman Venus.

Austėja and Bubilas – a pair of gods guarding bees and honey.

Ragutis – Lithuanian god guarding brewers, beer and mead.

Questions and reflections

Gods of which cultures are best known in the world? Remember these gods and their characteristics. Remember stories from your country about a wise old man or otherwise personified God, Devil, clever old man. Why is it worthwhile telling these stories today? Is it important today?

III. GYVENIMO CIKLAS. LIETUVIŲ GYVENIMO PAPROČIAI

III. ЦИКЛ ЖИЗНИ. ОБЫЧАИ ИЗ ЖИЗНИ ЛИТОВЦЕВ

III. LIFE CYCLE. LITHUANIAN CUSTOMS

Kūdikio gimimas ir krikštytos

*Mokyk Jonelį, ne Joną
(lietuvių liaudies patarlė)*

Magiškas atėjimas į pasaulį

Senovės Lietuvoje kūdikio gimimą lydėdavo įvairios magiškos apeigos. Būrimai, atnašos dievams buvo reikalingos ir kad gimdyvė lengviau pagimdytų, ir kad gimęs vaikelis būtų sveikas ir laimingas. Štai prasidėjus gimdymo skausmams, būdavo atrakinamos ir atidaromos visos trobos durys, ištraukiami visi stalčiai, atvožiami dangčiai, išsiunčiami vyrai. Toks „atsivėrimas“ turėjo užtikrinti, kad gimdymas bus neskausmingas ir lengvas. Dar viena magiška priemonė prieš sunkų gimdymą – būsimasis tėvas persiplėšia marškinius ir išpjauna iš vilkimų drabužių visas sagas ir segtukus.

Lietuviams labai svarbus buvo pastebėjimas, kad „kūdikis gimsta su vandeniu“. Pats gimdymas vykdavo pirtyje, o tik vaikui gimus, pribuvėja jį nuplaudavo šaltu vandeniu.

Be vandens, ką tik gimusiam kūdikiui labai svarbia laikyta ugnis. Gimus berniukui, aukodami dievams, prie krosnies užkasdavo duonos ir gyvą gaidį, o gimus mergaitei – vištą.

Gimus kūdikiui, buvo įprasta iš jo išvaizdos, riksmo, gimimo laiko spėti apie naujagimio būdą ir ateitį. Jei kūdikis stipriai rėkia – bus dainininkas, jei jo galva didelė – bus protingas, jei turi verpetą – turtingas. Gimęs turgaus dieną (šeštadienį) bus pirklys ir šiek tiek suktas, penktadienį gimusio gyvenimas bus vargingas, o gimusiajam sekmadienį nebaisios jokios piktos dvasios. Žmonės visais laikais norėjo pažvelgti į ateitį, todėl tokių ar panašių spėjimų – pusiau juokais, pusiau rimtai – pasitaiko ir šiais laikais.

Vis dėlto, lietuviai nepasitikėdavo vien tuo, kas kūdikiui dievų nulemta iš anksto. Egzistavo daugybė ritualų, kuriuos dažniausiai atlikdavo pribuvėja ir kuriais stengtasi nukreipti naujagimio likimą teigiama linkme. Tik atskirtą nuo motinos kūdikį paguldydavo ant žemės, kad ateityje mylėtų žemę ir daug jos turėtų. Nukirpta virkštele patrindavo kūdikio piršteliu – kad būtų gabus darbui. Berniuką suvyniodavo į moteriškus marškinius, mergaitę į vyriškus – kad neliktų nevedę. Berniuko neimdavo į prijuostę – kad nebūtų mergininkas. Visi šie „burtai“ gerai atspindi, kas buvo svarbu senovės lietuviams. Žemė, darbas, šeima – tai pagrindinės mūsų protėvių vertybės.

Krikštytos – tai naujo bendruomenės nario priėmimas

Gimus vaikeliui, kiekviena šeima stengdavosi kuo greičiau organizuoti krikštytas. Tikėta, kad nekrikštytam vaikui gresia įvairūs pavojai, jo tyko antgamtinės būtybės (laumės, raganos). Krikštytos buvo neatidėliotinas reikalas, nes jų apeigomis vaikas įvedamas į bendruomenę. Dabar jau visa bendruomenė jį globoja ir saugo nuo nelaimių, nuo piktų dvasių, nuo blogos įtakos. Krikštytą puota trukdavo net dvi dienas.

Didžiausiais vaiko globėjais tapdavo krikštatėviai arba kitaip – kūmai. Juos tėvai stengdavosi parinkti ir gražius, ir gudrius, ir darbščius – nes tikėta, kad vaikas į kūmus „atsikrikštyja“, t.y. užauga panašus į juos.

Vaikų ir jaunimo gyvenimas

*Kas tėvų neklauso, valgo duoną sausą
(lietuvių liaudies patarlė)*

Vaikystės pasakos ir darbai

Pažvelgus į lietuvių vaikų auklėjimo tradicijas, ne taip sunku suprasti, kaip senojo tikėjimo elementai buvo perduodami iš kartos į kartą ir subtiliai įsipynė į krikščionybę. Pasirodo, pagarba gamtos jėgoms, tikėjimas įvairiomis mitinėmis būtybėmis vaikams buvo perduodamas nuo pat mažumės. Pavyzdžiui, vaikai turėdavo tris kartus per dieną priešais šventųjų paveikslus kalbėti poterius. Tačiau buvo labai svarbu tai daryti atsigręžus į saulę – lietuviams neblėstančios svarbos gamtos reiškinių.

Auklėjant vaikus, į pagalbą buvo pasitelkiamos įvairios mitinės gamtos būtybės. Pavyzdžiui, kad vaikai neitų pavojingai arti vandens (šulinių, upių ar kūdrių), suaugusieji pasakodavo istorijas apie vandenyje gyvenančia laumes ir maumus, kurie tyko vaikus įtraukti. Kad vaikai neitų į mišką, jiems buvo pasakojama apie medinčių, kuris vaikus pagausiąs ir viršiąs iš jų pusryčius. Ošiant miškui, sakydavo, kad medinčius sklaido lapus, vaikų ieškodamas. Panašiai veikdavo ir draudimas eiti į rugius ir juos mindžioti – čia vaikų tykojo Rugių boba.

Nors lietuviai mėgdavo vaikus pagąsdinti, dažniau juos auklėdavo remdamiesi teigiamais pavyzdžiais. Didelę reikšmę vaikų auklėjimui turėjo pasakos. Jos mokė gėrio, meilės savo tėvams, broliams, seserims, visiems žmonėms, žemei, darbui, namams. Pasakose pabrėžiami patys geriausi žmonių bruožai: teisingumas, paklusnumas tėvams, kuklumas, darbštumas, geraširdiškumas. Kaip ir visoje lietuvių kultūroje, taip ir pasakose labai pagarbiai buvo žiūrima į senolius – pasakose dažnai atsispindi pagyvenusių žmonių patirtis. Taip pat populiarios pasakos, kuriose gyvūnai vaizduojami kaip žmonės – jie kalba, turi rūpesčių.

Lietuvoje tėvai tradiciškai buvo griežtoki – neengdavo savo vaikų nubausti ir fizinėmis bausmėmis. Dažniausiai buvo mušama plaštaka per užpakalį, o už didesnius nusižengimus mušė beržine rykšte. Tokią bausmę apibūdina vis dar naudojamas posakis „gauti beržinės košės“. Tenka pripažinti, kad Lietuvoje vis dar gyvuoja ne tik posakis, bet ir pačios fizinės bausmės. 2010 metų kovą, ES direktyvų spaudžiamas, LR Seimas svarstė įstatymą, kuriuo Lietuvoje būtų uždraustos vaikų fizinės bausmės. Tačiau tokio įstatymo priimti nepavyko. Anot Seimo narių, fizinės bausmės yra „Lietuvos kultūros paveldo dalis“.

Buvo labai svarbu, kad vaikai užaugtų darbštūs žmonės, todėl juos nuo mažens pratindavo prie darbo. Piemenavimas buvo svarbiausias jaunimo darbas. Jau sulaukę 7-8 metų vaikai turėdavo keltis labai anksti ir saulei tekant ginti gyvulius į ganyklas. Ganymas trukdavo iki saulės laidos. Piemenavimas buvo ne tik prievolė, bet ir vaikų savarankiškumo, bendravimo mokykla. Piemenys drauge gamindavosi valgį, darydavo įvairius instrumentus, kurdavo dainas, žaisdavo žaidimus. Piemenys turėjo tam tikrą savo organizaciją, hierarchiją. Jaunesni piemenėliai visokių gudrybių mokydavosi iš vyresnių, o šie – iš vyriausiojo piemens – skerdžiaus.

Piemenavimo sėkmė labai priklausė nuo gamtos jėgų malonės. Kadangi darbas vyko atvira ore, užklupęs lietus sugadindavo dieną – piemenys sušaldavo, užgesdavo jų laužai, permirkdavo instrumentai. Nuvaikyti debesis ir prisišaukti saulę piemenys bandydavo dainomis. Dar XX amžiaus pradžioje piemenėliai dainuodavo: „Saulele motule / Užtekėk užtekėk / Mes maži piemenukai / Mūsų trumpi kailinukai / Mumi labai šalta!“ arba „Išeik, Saulele, su pyragais, su pyragais, / Nuvaikyk debesėlius su botagais, su botagais.“

Klausimai ir refleksijos

Kodėl žmonės kuria gimdymo ir krikštynų ritualus? Kurie ritualai yra išlikę dar ir šiandien? Papasakokite apie jūsų šalies kūdikio laukimo, gimimo, krikštijimo papročius. Padiskutuokite apie 2010 m. Svarstyta įstatymą dėl vaikų fizinių bausmių. Pasvarstykite savo poziciją šiuo klausimu.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Nuostabi vaikystė
(pagal A. Baltrūną)

Užduotis: Skliaustuose pateiktus žodžius ar žodžių junginius pavartokite nurodytu skaičiumi ir reikiamu linkniu.

Nuostabios vaikystės (vaikystė) dienos! Kas gali prilygti nerūpestingai (jūs) palaimai, kai niekas nei nepritekliai, kasdieninės bėdos, net skurdas – niekas nepritekdė (patiklus žvilgsnis) į pasaulį, žmonės ir daiktus. Sakoma, kad niekas taip gražiai nežydi, kaip šypsena vaiko (lūpos). Mintimis dažnai vaikščioju (akmenys) grįstomis vaikystės metų gatvelėmis, pro langą nužvelgiu (senosios obelys). Truputį gaila, kad visagalis laikas nusineša (visa), kas kažkada buvo be galo artima, miela, brangu, nes kiekviena vaikystės dienų smulkmena turėjo įtakos ir (pirmasis) garsų, spalvų, įspūdžių (suvokimas). Gyvenimo patirtis pasakinėja, kad atgal negrįžta praėję metai. Net sapnas apie vaikystės dienas nebeturi autentiško ryšio su (pats žmogus).

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimo pratimai. „Stenkis suprasti“

Grupė. Žaidimai. „Melagis melavo“

Grupė. Laisvas kalbėjimas. „Gimimo magija“.

Grupė. Refleksijos. „Mano/ mano vaiko gimimas“, „Diržas – smurtas ar auklėjimo priemonė?“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Vestuvių papročiai

Anksti kėlęs ir anksti vedęs nesigailėsi

(lietuvių liaudies patarlė)

Piršlybos ir mergvakaris – būtinas pasiruošimas vedyboms

Piršlybos ir sužadėtuvs. Senovės Lietuvoje būsimi jaunavedžiai kartais susitikdavo ir susipažindavo patys – atlaiduose, jaunimo vakaronėse ar pasilinksminimuose. Tačiau toli gražu ne visoms tokioms pažintims pritardavo jaunuolių (ypač merginos) tėvai. Labiausiai buvo paisoma kitos pusės turto, materialinės padėties. Kadangi po vestuvių mergina atsidurdavo visiškoje savo vyro valdžioje ir globoje, tėvams buvo svarbu užtikrinti jos materialinę gerovę. Taip pat buvo paisoma būsimo sutuoktinio doros, darbštumo, sveikatos. Taigi sprendimas tuoktis dažniausiai būdavo ne jaunuolių tarpusavio susitarimas, o labai pragmatiškų derybų tarp jaunikio (ir jo piršlio) bei merginos tėvų rezultatas.

Mergavimas ir mergvakaris. Laikas nuo sužadėtuvių iki vestuvių trukdavo maždaug dvidešimt dienų ir buvo vadinamas mergavimu. Per šį nepilną mėnesį jaunoji ruošdavo dovanas, siūdavo būsimam vyrui marškinius.

Paskutinis vakaras prieš vestuves – tai mergvakaris, Žemaitijoje vadinamas pintuvėmis. Tą vakarą nuotaka, lydima pamergės ar pamergių, paskutinį kartą aplankydavo kaimynus kaip netekėjusi moteris.

Šiandien mergvakario šventė kaip niekada populiari, ji dažniau švenčiama pagal daugelyje šalių paplitusias, iš Vakarų perimtas tradicijas. Ištekanti mergina švenčia paskutines „laisvės“ dienas, todėl stengiasi jomis pasimėgauti – rengiasi provokuojamai, stengiasi atkreipti dėmesį, dažnai mergvakaris neapsieina be striptizo šokėjo pasirodymo.

Vestuvės: iš senų namų į naujus

Kaip ir kitos lietuvių tradicijos, vestuvių papročiai – tai krikščioniškų ir ikikrikščioniškų apeigų mišinys. Sutuoktinių tvarka ne visada buvo tokia. II-I tūkstantmetyje prieš Kristų ištekančios moteris dar nereikėdavo palikti savo namų – atvirkščiai, jaunikis apsigyvendavo pas ją. Mokslininkai šį laikotarpį vadina matriarchatu. Tai laikas, kai moteris buvo tikroji šeimos galva. Kai dėl įvairių priežasčių šeimos vairą į savo rankas perėmė vyras, ištekančioms moterims atsirado būtinybė kraustyti į vyro namus. Prieš išvykdamą į vyro namus, jaunoji saviškių būdavo apdovanojama. Archajišku papročiu dovanų teikėjai persirengdavo žvėrimis – dažniausiai, meškomis, arkliais, jaučiais. Visi šie žvėrys simbolizavo vaisingumą. Jų dovanos turėjo užtikrinti jaunajai turtingą, vaisingą gyvenimą, išvengiant visokių blogybių.

Jaunojo tėvai naująją porą sutikdavo su duona, druska, ugnimi (žarijomis) ir vandeniu. Kaip ir atsiskyrimo, taip ir sutikimo apeigose vanduo simbolizuoja ribą – šįkart jaunoji peržengia naujų namų slenkstį. Paragavusi namų duonos ir išgėrusi vandens, marti turėjo tapti sava. Ilgainiui vestuvių apeigose vandenį pakeitė stiprieji gėrimai. Iki šių dienų vienas populiariausių vestuvių papročių - iš bažnyčios grįžtančius jaunavedžius pasitikti su duona, druska ir degtine.

Klausimai ir refleksijos

Papasakokite apie senuosius ir šių dienų vestuvių ritualus, valgius jūsų šalyje, palyginkite su lietuviškais papročiais ir vaišėmis. Kodėl kuriami vestuvių ritualai? Kodėl šiais laikais žmonės neskuba tuoktis? Kokie šio reiškinio pliusai ir minusai? Kokia jūsų nuomonė šiuo klausimu?

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Dramos pratimai. Rolės. „Piršlybos: senovės ir šiandienos tradicijos“

Grupė. Žaidimai. „Tylūs paveikslėliai. Vestuvių apeigos.“

Grupė. Dramos pratimai. Laisvas kalbėjimas. „Vestuvių ritualai“, „Vestuvių valgiai“.

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TSP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VšĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Рождение и крещение ребенка

Учи Йонелиса, не Йонаса

(литовская народная пословица)

Магический приход человека на Землю

В древней Литве рождению ребенка сопутствовали разные магические обряды. Гадания, приношения богам были необходимы для того, чтобы роды прошли успешно и, чтобы ребенок родился здоровым и счастливым.

Когда у роженицы начинались родовые боли, отпирали и открывали все двери избы, выдвигали все ящики, мужчин отправляли из дома. Такое „открытие“ должно было обеспечить безболезненные и легкие роды. Еще одно магическое средство против трудных родов – будущий отец разрывал свою рубашку и отрезал все пуговицы и застёжки.

Для литовцев очень важным было то, чтобы „ребенок родился с водой“. Сами роды проходили в бане, а как только ребенок рождался, его умывали холодной водой.

Кроме воды, новорожденному младенцу был важен огонь. Если рождался мальчик, приносили жертву богам: у печи закапывали хлеб и живого петуха, а если девочка – курицу.

При рождении ребенка было обычном делом по его внешнему виду, плачу, времени рождения угадывать будущее и вид деятельности. Если ребенок громко плакал – будет певцом, если у него большая голова – будет умным. Если ребенок родился в базарный день (субботу) будет купцом и немного скуповат, если в пятницу – жизнь будет бедной, а если в воскресенье – не будет никакой злой силы. Во все времена люди хотели заглянуть в будущее, поэтому такие или подобные гадания – полушутя, полусерьезно – встречаются и сейчас.

Все-таки литовцы не верили только в то, что предначертано младенцу богами. Существовало много ритуалов, которые чаще всего проводила повитуха и старалась направить судьбу новорожденного в положительную сторону. Ребенка отдельно от матери клали на землю, чтобы в будущем он любил землю и, чтобы земля ему много давала. Обрезанной пуповиной терли пальцы младенца – чтобы был способен к работе. Мальчика заворачивали в женскую рубашку, чтобы женился, а девочку – в мужскую, чтобы вышла замуж. Мальчика не брали на передник – чтобы не был бабником. Все эти „гадания“ хорошо отражают, что было важным для литовцев. Земля, работа, семья – это главные ценности наших предков.

Крещение – это принятие нового члена в общество

Когда рождался ребенок, каждая семья как можно быстрее старалась окрестить его. Люди верили, что некрещеному ребенку грозят разные опасности, что его подстерегают ведьмы и другие существа. Крещение – это неотложное дело, потому что с помощью обрядов ребенок входит в общество. После крещения все общество хранит и защищает его от бед, злых духов, негативного влияния. Крещение длилось два дня.

Покровителями ребенка становились крестные родители или кумовья. Родители ребенка старались выбрать красивых, умных и трудолюбивых крестных – потому что верили, что ребенок вырастет похожим на своих крестных родителей.

Жизнь детей и молодежи

Кто не слушает родителей, тот ест сухой хлеб

(литовская народная поговорка)

Детские сказки и работа

Посмотрев на традиции воспитания литовских детей, не так трудно понять, что элементы языческой веры передавались из поколения в поколение и subtilно вошли в христианство. Кажется, что уважение к природным силам, вера в разные мифические существа были переданы детям с самого детства. Например, дети должны были три раза в день молиться на святые иконы. Но очень важно было это делать, повернувшись к солнцу.

На помощь в воспитании детей люди призывали разных мифических существ. Например, чтобы дети не находились рядом с водой (колодцами, реками или прудами), взрослые рассказывали им истории о ведьмах и водяных, живущих в воде, которые так и норовят затащить детей в воду. Чтобы дети не ходили одни в лес, им рассказывали истории о леснике, который ловит детей и делает из них завтраки. Когда лес шумел, говорили, что это лесник ищет детей, поэтому шелестит листьями. Подобно этому действовал запрет ходить на ржаные поля и топтать их – здесь детей подстерегала Ржаная баба.

Хотя литовцы и любили пугать детей, но чаще всего воспитывали их, основываясь на положительных примерах. Особенно на воспитание детей влияли сказки. Они учили добру, любви к родителям, к сестрам, к братьям, ко всем людям, к земле, к работе, к дому. В сказках изображаются наилучшие черты людей: справедливость, послушание родителям, скромность, трудолюбие, добросердечность. Как во всей литовской культуре, так и в сказках с большим почтением и уважением относились к старикам – в сказках часто отражается опыт пожилых людей. Популярны сказки, в которых животные изображены в человеческом облике – они говорят, у них свои заботы.

Традиционно в Литве родители были довольно строгими – они могли применить физическое наказание к своим детям. Чаще всего били ладонью по попе, а за большие проступки – березовой розгой. Такое наказание характеризует все еще употребляемое выражение „получить березовой каши“. Стоит признать, что в Литве еще существует не только это выражение, но и физическое наказание. В марте 2010 года Сейм Литовской Республики рассматривал закон, согласно которому в Литве должен был быть наложен запрет на физическое наказание детей. Однако принять такой закон не удалось. По словам членов Сейма, физическое наказание – это “часть культурного наследия Литвы”.

Было очень важно, чтобы дети выросли трудолюбивыми людьми, поэтому их с малолетства приучали к работе. Пастушество было самой важной работой среди молодежи. Дети, достигшие 7-8 лет, должны были очень рано вставать и при восходе солнца гнать животных на пастбища. Пастыба длилась до заката солнца. Пастушество было не только обязанностью детей, но и школой самостоятельности и общения. Пастухи вместе готовили пищу, делали различные инструменты, сочиняли песни, играли в игры. У пастухов была своя определенная организация, иерархия. Младшие пастухи разным хитростям учились у старших, а старшие – у главного пастуха.

Успех пастушества зависел от воли природных сил. Поскольку все происходило на свежем воздухе, затяжной дождь портил весь день – пастухи замерзали, гас их костер, намокали инструменты. Разогнать облака и вызвать солнце пастухи пытались песнями. Еще в начале XX века пастухи пели: “Солнышко мать / Вставай, вставай / Мы маленькие пастушки / У нас короткие шубки / Нам очень холодно!” или “Выйди, Солнышко, с пирогами, с пирогами, / Разгони облака кнутами, кнутами.”

Вопросы и рефлексии

Почему люди придумывают ритуалы для рождения и крещения ребенка? Какие ритуалы живы до сих пор? Расскажите об обычаях рождения, крещения ребенка в Вашей стране? Подискутируйте о Законе о физическом наказании детей, рассматриваемом в 2010 году в Литве? Какова Ваша позиция по этому вопросу.

Свадебные обычаи

Рано встав и рано женившись – не пожалеешь

(литовская народная поговорка)

Сватовство и девичник – необходимая подготовка для женитьбы

Сватовство и помолвка. В древней Литве будущие молодожены нередко встречались и знакомились сами – на престольных праздниках, вечеринках или прогулках. Однако далеко не всегда все такие знакомства одобряли родители молодых (особенно девушек). В основном смотрели на имущество и материальное состояние другой стороны. Поскольку после свадьбы девушка оказывалась в полной власти и под опекой мужа, родителям было важно обеспечить ее материальное благополучие. Также родители смотрели на нравственность, трудолюбие и здоровье будущего супруга. Поэтому решение жениться чаще всего было не взаимным соглашением молодых, а результатом прагматичных переговоров родителей жениха (и его свата) и девушки.

Девичество и девичник. Период в жизни девушки с момента сватовства до свадьбы длился примерно двадцать дней и назывался девичеством. За этот неполный месяц молодая невеста готовила подарки, шила рубашки своему будущему мужу.

Последний вечер перед свадьбой – девичник. В этот вечер невеста, сопровождаемая подружками, в последний раз навещала соседей в качестве незамужней женщины.

Сегодня девичник как никогда очень популярен, часто его отмечают по западным традициям. Выходящая замуж девушка празднует последние дни „свободы“, поэтому стремится насладиться ими – девушки провокационно одеваются, стараются обратить на себя внимание, часто девичник не обходится без выступления стриптизеров.

Свадьба: из своего дома в новый дом

Свадебные обычаи, как и другие литовские традиции, – это смесь христианских и дохристианских обрядов. Порядок бракосочетания не всегда был таким, как сейчас. В II-I тысячелетии до рождения Христа выходящей замуж девушке еще не надо было оставлять свой дом – наоборот, жених жил у нее. Ученые называют этот период матриархатом. Это время, когда женщина была настоящей главой семьи. Когда по различным причинам руль семьи переходил в руки мужа, замужним женщинам необходимо было переезжать в дом мужа.

Перед тем как переехать в дом мужа, молодую жену одаривали подарками. Обычно дарители переодевались в зверей – чаще всего, в медведей, лошадей, быков. Все эти звери символизировали плодovitость. Их подарки должны были обеспечить молодой жене богатую,

плодотворную жизнь без бед.

Родители жениха встречали молодую пару с хлебом, солью, огнем и водой. Вода в обрядах разлуки и встречи символизирует границу – в этот раз молодая жена переступает порог нового дома. Откусив домашнего хлеба и выпив воды, невестка должна была стать своей. С течением времени в свадебных обрядах воду заменили алкогольные напитки. До сих пор одним из самых популярных обычаев является встреча молодоженов с хлебом, солью и водкой.

Вопросы и рефлексии

Расскажите о древних и нынешних свадебных ритуалах, блюдах в Вашей стране, сравните с литовскими обычаями и угощением. Для чего создают свадебные ритуалы? Почему сейчас люди не спешат жениться? Каковы плюсы и минусы этого явления? Выразите свое мнение по этому вопросу.

Birth of a baby and christening

Teach John while he's young

(Lithuanian folk proverb)

Magical entry into the world

In the old Lithuania child's birth was followed by various magical rituals. Divinations and offerings for gods were necessary to ease birth and that the new-born is healthy and happy.

When the birth throes started, all doors would be opened, all drawers pulled out, all covers uncovered, men sent away. Such an "opening" had to ensure that birth is painless and easy. Another magical measure before a difficult birth – soon-to-be father would rip his shirt and cut all buttons from his clothes.

A notion that a "baby is born with water" was very important to Lithuanians. The birth itself would take place in a steam bath, and once baby was born midwife would wash the new-born with cold water.

Not only water, but also fire was considered very important for a new-born. If a new-born was a boy, as an offering to gods they would bury a piece of bread and a live rooster near the furnace, and if a new-born was a girl they would bury a hen.

When a baby was born, it was usual to predict his/her personality and future depending on the baby's looks, scream and time of birth. A baby that is screaming loudly will be a singer, the one with a big head will be smart, and a baby with a cowlick will be rich. A baby born on a market day (Saturday) will be a merchant and a cunning person, those born on Friday will have a hard life, and those born on Sunday won't be touched by evil spirits. People always wanted to see the future, so such speculations – half-jokingly, half-seriously – also happen today.

However Lithuanians would not just trust a baby's destiny determined by gods. There were lots of rituals usually performed by a midwife that had a purpose to direct baby's destiny to the right way. A new-born would be instantly placed on the ground – so that he/she would love earth and have a lot of land. They would rub baby's fingers with an umbilical cord, so that a baby would be a gifted worker. Boys would be wrapped into women's shirt and girls into men's shirt – so that they won't stay unmarried. Boys would not be taken into an apron, so that they won't womanize. All this "magic" clearly shows the important things to the old Lithuanians. Earth, work and family were the main values for our ancestors.

Christening – acceptance of a new member of society

Once baby was born, everyone tried to christen them as fast as possible. It was believed that a child who is not christened is in danger; supernatural creatures (witches, pixies) lurk for him/her. Christening was an urgent matter, because by this ritual baby is brought into community. Now all the community protects it from misfortunes, evil spirits, and bad influence. The feast of a christening would continue for two days.

Godparents would become the main guardians for the baby. Parents tried to choose beautiful, clever, hard-working godparents, because it was believed that a child will become similar to them.

Life of children and youth

*He who doesn't listen to his parents eats dry bread
(Lithuanian folk proverb)*

Childhood fairy-tales and occupation

When looking at the traditions of parenting it is easy to understand how elements of the old faith were transmitted from generation to generation and nicely blended in Christianity. It appears that respect for natural powers, and belief in various mythical creatures were communicated to children since infancy. For example children had to pray three times per day looking at the pictures of saints. It was very important to face the sun while doing this, because it is a natural phenomenon of everlasting importance.

When educating children various mythical creatures were used. For example, to prevent children from going too close to water (wells, rivers or lakes), adults would tell stories about pixies living underwater that lurk to snatch children. To prevent children from going to the woods, they would tell stories about a creature that catches children and eats them for breakfast. When woods were murmuring, it was said that it's this creature searching for children. Forbidding going into the rye and trampling it was similar – a rye woman was lurking there.

Even though Lithuanians liked to scare children, they would use positive examples more often while teaching them. Stories were important in educating children. They taught about good, love for parents, brothers, sisters, all the people, earth, work, and home. The best characteristics of people are emphasized in stories: fairness, obedience to parents, modesty, diligence, and good-nature. As in all Lithuanian culture, old people are respected in stories, where experience of old people is often shown. Stories where animals are depicted as people - they talk and have their worries – are also common.

Parents in Lithuania traditionally were strict – they wouldn't mind punishing their children physically. Children were usually beaten on a butt with a hand, and for more serious misbehaviour a birch was used. We have to admit that physical punishments are still present in Lithuania. On March 2010, due to EU directives, the Seimas was considering a law to forbid physical punishments in Lithuania. But such a law was not accepted. According to members of Seimas, physical punishments are "a part of Lithuania's cultural heritage".

It was very important that children would grow up as hard-working individuals, and for this reason they were habituated to work since childhood. At the age of 7-8 children had to get up very early and to herd animals to the pastures at dawn. Pasturage would last until sunset. Shepherding was not only a job, but also a school of independence and communication. Shepherds would prepare food together, make various instruments, create songs, and play games. Shepherds had a kind of organization, their hierarchy. Younger shepherds were learning all kinds of tricks from older shepherds, and they would learn from the eldest herdsman.

The success of shepherding depended on natural forces. Because all the work was done outside, unexpected rain would ruin the day – shepherds were cold, their fires died, instruments got wet. Shepherds used songs to chase away the clouds and to call the sun. Even at the beginning of the XX century shepherds would sing: "Mother sun / Rise, rise / We are small shepherds / Our coats are short / We are so cold!" or "Come out, Sun, with pies, with pies, / Chase away the clouds with whips, with whips".

Questions and reflections

Why people create rituals for birthing and christening? Which rituals are present until today? Tell us about baby's waiting, birthing, and christening customs in your country. Discuss the law on banning physical punishments for children considered in 2010. Consider your position on this issue.

Wedding traditions

*You won't regret getting up early and marrying early
(Lithuanian folk proverb)*

Matchmaking and hen-party – necessary preparation for wedding

Matchmaking and engagement. In old Lithuania soon-to-be newlyweds would sometimes meet themselves – on the feast day, in youth's get-togethers, parties. But often such contacts were not approved by parents (especially girl's parents). The main thing considered was material situation of the man. Since a girl after marriage would fall under complete dependence on her husband, girl's parents tried to ensure her well-being. Soon-to-be husband's honesty, diligence, and health were considered too. So the decision to marry often was not an arrangement by the young people themselves, but a result of a very pragmatic negotiation between a groom (and his matchmaker) and girl's parents.

Girlhood and hen-party. Time between engagement and marriage usually lasted about 20 days and was called girlhood. During this time bride would prepare gifts, sew shirts for her husband. The last evening before the marriage is a hen-party. This evening the bride with her bridesmaids would visit her neighbours for the last time as an unmarried woman.

Today a hen-party is very popular and it is often celebrated in a manner that is usual in many countries – traditions transferred from the West. The bride celebrates her last days of "freedom" and tries to enjoy them – she dresses in a provocative way, tries to attract attention, and often there's a strip dancer in a hen-party.

Wedding: from the old to new home

Like other Lithuanian traditions, wedding customs are a mix of Christian and pre-Christian rites. Wedding order was not always like that. II-I centuries B.C. a marrying woman did not have to leave her home, because a groom would come to live at her home. Scientists call this period a matriarchy. It is the time, when woman was a head of the household. When for some reason man became a head of the household, marrying woman had to move in with him.

Before leaving her home, bride would receive gifts from her family. Due to archaic beliefs, gift givers would dress up as animals – usually as bears, horses, oxen. All these animals symbolized fertility. Their gifts had to ensure a wealthy, fertile life, and help avoid all kinds of evil.

Parents of a groom would meet a new couple with bread, salt, fire (ember) and water. As well as in separation rituals, in meeting rituals water symbolizes a line – this time the bride steps over a threshold of a new home. Bride was supposed to become an insider after having some bread and

water. In the long run spirits replaced water. To these days one of the most common wedding rituals is to meet from the church returning newlyweds with bread, salt and vodka.

Questions and reflections

Tell us about the old and today's wedding rituals and food in your country, and compare them with Lithuanian customs and food. Why are wedding rituals created? Why nowadays people are not in a rush to marry? What are the pros and cons of it? What is your opinion on this?

IV. MIRTIS IR LAIDOTUVĖS LIETUVIŲ KULTŪROJE

*Girgždantis medis ilgiau stovi
(lietuvų liaudies patarlė)*

IV. СМЕРТЬ И ПОХОРОНЫ В ЛИТОВСКОЙ КУЛЬТУРЕ

*Шумящее дерево дольше стоит
(литовская народная пословица)*

IV. DEATH AND FUNERAL IN LITHUANIAN CULTURE

*A tree that creaks stands longer
(Lithuanian folk proverb)*

Kaip senovės lietuviai įsivaizduodavo mirtį

Yra kultūrų, kur mirties nebijoma – ji priimama kaip natūrali gyvenimo dalis, sutinkama oriai, drąsiai, netgi su tam tikru džiaugsmu. Lietuvių kultūra nėra iš tokių. Lietuviams staigiai ir be gailėsčio artimuosius atimanti mirtis buvo paslaptingas reiškinys, kuris visada labai baugino. Daugelis lietuvių gyvenimo papročių, apeigų susiję su pastangomis išvengti mirties – ir šių papročių buvo stropiai laikomasi. Tačiau santykių su mirtimi ne mažiau svarbus už baimę buvo smalsumas. Mirties paslaptis skatino nenugalimą žmogaus norą atspėti, kiek jam ir jo artimiesiems dar lemta gyventi.

Lietuviai nuo senų senovės tikėjo, kad žmogus turi vėlę, kuri jam mirus, atsiskiria nuo kūno. Ši vėlė yra nemirtinga. Anksčiau lietuviai tikėjo, kad vėlė labai ilgai, kartais – netgi visą laiką gyvena mirusiojo namuose. Pavyzdžiui, jei malkos krosnyje degdamos cypdavo, žmonės manydavo, kad ten yra vėlė. Pagyvenę tarp žmonių (atsisveikinę su artimaisiais, motinų vėlės aplankę vaikus), gerųjų vėlės eina į rojų, kuris buvo vaizduojamas kaip labai gražus sodas, kuriame visi jaučiasi laimingi. Rojus arba „dausus“ buvo įsivaizduojamas esantis ant aukšto kalno, į kurį vėlės lipa „paukščių taku“.

Kalbant apie rojų ir pragarą lietuvių pasaulėžiūroje, verta pabrėžti ir tai, kad, skirtingai nei krikščioniškoje pasaulėžiūroje, rojus nebuvo įsivaizduojamas danguje, o pragaras – po žeme. Abi šios būsenos egzistavo čia, žemėje, tačiau tik mirusieji žinojo kelią į jas. Rojaus sodas kerojo ant aukšto, kartais stiklinio, kalno, o pragaras plytėjo „už pasaulio krašto“.

Laidotuvių papročiai

Tai, kada vėlės paliks namus ir ras savo vietą, priklausė ne tik nuo to, koks žmogus ir koku būdu mirė. Labai svarbios vėlių atskirymui nuo namų buvo ir laidotuvių apeigos. Tik tada kai šios apeigos atliekamos tvarkingai, pagal taisykles, galima tikėtis, kad vėlė ras ramybę. Neveltui tarp lietuvių laidotuvių ir vestuvių papročių yra panašumų. Abi šios progos – tai atsiskyrimo nuo namų, perėjimo į naują būseną ritualai.

Как древние литовцы представляли себе смерть

Существуют культуры, в которых люди не боятся смерти – она принимается как естественная часть жизни. Литовская культура не из таких культур. Смерть, внезапно и безжалостно отнимающая жизни близких людей, была для литовцев тайным и пугающим явлением. Многие литовские обычаи и обряды связаны со стараниями избежать смерти – и эти обычаи литовцы исправно соблюдали. Однако в отношении со смертью не менее важным, чем страх, было любопытство. Тайна смерти подталкивала человека к непреодолимому желанию узнать, сколько ему и его близким родственникам суждено прожить.

Литовцы с глубокой древности верили, что у человека есть душа, которая после смерти покидает тело. Эта душа бессмертна. Раньше литовцы верили, что душа очень долго, иногда постоянно живет в доме умершего. Например, если в печи пищали дрова, люди думали, что там есть душа. Пожив среди людей (попрощались с близкими родственниками, души матерей посетили своих детей), души хороших людей попадают в рай, который изображается как очень красивый сад, в котором все чувствуют себя счастливыми. Рай изображается на высокой горе, к которой души идут по „птичьей тропе“.

Говоря о рае и аде в миропонимании литовцев, стоит отметить и то, что в отличие от христианского миропонимания, рай не изображался на небесах, а ад – под землей. Они существовали здесь, на земле, однако только умершие знали туда дорогу. Райский сад цвел на высокой, иногда стеклянной, горе, а ад находился за „краем мира“.

Похоронные обычаи

То, когда души покинут дом и найдут свое место, зависело не только от того, какой был человек и как он умер. Очень важными для расставания души с домом были похоронные обряды. Только тогда, когда эти обряды правильно проведены, можно надеяться, что душа умершего успокоится. Не зря среди литовских похоронных и свадебных обычаев существуют сходства. Оба эти случая – это ритуалы расставания с домом и перехода в новое состояние.

How the ancient Lithuanians conceived death

In some cultures people aren't afraid of death – it is perceived as a natural part of life and is met with dignity, bravery, even with some joy. Lithuanian culture is not one of them. For Lithuanians death, which suddenly and mercilessly takes their family members, was a mysterious and scary phenomenon. Most of the Lithuanian life customs are connected to trying to avoid death – and these customs were diligently followed. However in death encounter curiosity was as important as fear. Mystery of death encouraged man's wish to know how long he and his relatives are destined to live.

Since the old days Lithuanians believed that people have souls, which separate from the body after death. The soul is immortal. Formerly it was believed that soul lives in the home of a deceased person for a long time and sometimes even forever. For example if firewood squeaked in a furnace it was believed that there's a soul in there. Having spent some time among people (having said their goodbyes to relatives, souls of mothers having visited their children), the souls of good people go to heaven, which was pictured as a very beautiful garden where everyone feels happy. It was thought that heaven is located on a big mountain and souls climb there through Milky Way.

When speaking about heaven and hell in Lithuanian ideology it is worthwhile pointing out that unlike in a Christian ideology, heaven was not thought to be in the sky and hell – under ground. They both were here, on earth, but only the dead knew the way there. The heavenly garden was on a big, sometimes glass, mountain, and hell was on “the edge of the world”.

Funeral traditions

When the soul will leave home and find its place depended not only on what person the deceased was and how he died. The funeral ceremonial was very important for souls to separate from home. Only when they are performed correctly a soul may find its peace. For this reason funeral and wedding rituals are similar. Both of these occasions are rituals of separation, transition to a new condition.

V. LIETUVIŲ KALENDORINĖS ŠVENTĖS

V. КАЛЕНДАРНЫЕ ПРАЗДНИКИ ЛИТОВЦЕВ

V. LITHUANIAN HOLIDAYS

Kūčios ir Kalėdos

Kūčių naktis, gruodžio 24 - oji, yra ypatinga naktis. Ji yra pati ilgiausia, o nuo gruodžio 25 dienos sugrįžta saulė. Ir dienos pradeda ilgėti. Kūčios – tai labai sena šventė. Dar iki krikščionybės lietuviai šventė Kūčias. Kodėl toks pavadinimas? Kūčios buvo šios šventės valgio pavadinimas. Tą vagį darė iš kviečių ar miežių kruopų, pupų su aguonų pienu ir vaišino protėvių vėles.

Kūčių dieną iki vakarienės visi stengiasi pabaigti svarbiausius darbus. Daugiausiai dirba moterys – joms reikia virti nepaprastus Kūčių vakarienės ir Kalėdų valgius, sutvarkyti namus. Kūčių vakarienei patiekalus ruošia iš augalinių produktų ar žuvies. Visoje Lietuvoje kepa prėskučius (kūčiukus). Juos kepa iš mielinės kvietinių miltų tešlos. Prėskučius valgo su aguonų pienu ar kisieliu.

Prieš Kūčias žmonės stengėsi užbaigti sunkius darbus. Kūčių dieną buvo draudžiama malti, skaldyti malkas, kulti, nes triukšmą sukeliantys darbai būsimai vasarai gali prišaukti krušas. Pasiruošę šventėms, žmonės pagal apeigas prausdavosi. Nusirengusios iki pusės moterys pirmiausia nuprausdavo vyrus ir vaikus, vėliau prausdavosi pačios. Šis prausimasis turėjo maginę apšvalymo reikšmę ne tik tiesiogine, bet ir moraline prasme. Kūčių prausimasis turėjo apsaugoti žmogų nuo ligų, visiems metams suteikti stiprybės, nukreipti nelaimės, piktąsias dvasias. Prie Kūčių stalo reikėdavo sėsti visiškai švariam – be piktų minčių, su visais susitaikius.

Tą dieną negalima pyktis, reikia atleisti kaimynams. Draugams, būtina gražinti visas skolas. Sėsti prie Kūčių stalo svarbu švarams. Kūčių dieną lietuviai valgo mažai, visi laukia Kūčių vakarienės. Seniai prie stalo sėsdavo, kai danguje pamatydavo Vakarinę žvaigždę. Šeimininkas atnešdavo šieno ir padėdavo ant stalo po staltiese. O staltiesė tą vakarą būdavo pati gražiausia, pati balčiausia. Tada šeimininkė nešdavo valgius.

Paprastai būdavo 12 valgių – tiek, kiek metai turi mėnesių. Vyriausias šeimos narys pasveikindavo visus, pasidžiaugdavo metų derliumi, po to visiems šeimos nariams dalindavo duoną. Visi būdavo labai rimti. Būtinai reikėdavo paragauti visų dvylikos patiekalų. Kai pavalgydavo, nenuimdavo maisto nuo stalo, nes tikėjo, kad naktį ateis vėlės. Joms per Kūčias rodydavo nepaprastą pagarbą. Šeimininkas paėmė truputį maisto ir nešdavo gyvuliams į tvartą. Kalėdų rytą sieną nuo stalo atiduodavo gyvuliams.

Kūčių naktis buvo laikoma stebuklinga. Šią naktį žmonės įvairiais būtais bandydavo nuspėti savo ateitį. Prieš eidamos miegoti merginos ant popieriaus skiautelių surašydavo vaikinų vardus ir skiauteles pakišdavo po savo pagalvę. Kalėdų rytą pabudus, reikėdavo iš po pagalvės ištraukti vieną lapelį. Koks vardas jame parašytas, toks ir bus jaunikio vardas. Jei mergina eidavo miegoti sūriai užvalgius ir neatsigėrus, galėdavo susapnuoti būsimąjį jaunikį. Kas sapne jai paduos atsigerti vandens, už to mergina ir ištekės.

Lietuviai tikėjo, kad tą ypatingą naktį gyvuliai kalba kaip žmonės, bet žmonėms negalima klausytis. Jeigu išgirs, kaip gyvuliai kalba, mirs. Žmonės kalbėdavo, kad vanduo šulnyje akimirka tampa vynu. Tik akimirka! Jeigu norėsi atsigerti iš šulinio, nespėsi. Yra daug Kūčių nakties būrimų.

Kalėdų rytą visi keldavosi ir pirmiausia sutvarkydavo stalą. Pirmąją Kalėdų dieną šeima paprastai būdavo namuose. Visi pasakodavo vieni kitiems, ką naktį sapnavo, nes tikėjo, kad Kalėdų nakties sapnas išsipildys. Žmonės tikėjo: jeigu Kalėdų rytą oras giedras, bus geri linai; jeigu per Kalėdas lyja, karvės tais metais duos daug pieno. Kalėdų antrąją dieną eidavo vieni pas kitus į svečius.

Nuo dvidešimtojo amžiaus per Kalėdas lietuviai puošia eglutę papuošalais iš šiaudų, popieriaus, kiaušinių lukštų. Taip pat obuoliais, riešutais, saldainiais. Ant eglutės kabina sausainius ir meduoliukus: avinukus, mėnuliukus, arkliukus, paukščiukus.

Dabar per Kalėdas pas mažus ir didelius ateina Kalėdų Senelis. Ne visada mes jį matome, ne visada susitinkame. Jis atsimena visus: po eglutės Kalėdų rytą randame dovanų. Kalėdų Senelis visada žino, ko kam labiausiai reikia, kas kam labiausiai patinka. Ir dideli, ir maži laukia Kalėdų Senelio.

Prieš Kalėdas parašome daug sveikinimų, linkime giminėms ir draugams linksmų Šventų Kalėdų, gerų

metų, sveikatos, sėkmės ir laimės.

Kūčios ir Kalėdos ir buvo tos saulės sugrįžimo šventės. Vėliau, įsitvirtinus krikščionybei, saulės laukimo laikas buvo sutapatintas su Kristaus laukimu, o pačios šventės – su Kristaus gimimu. Dabar švenčiamos Kalėdos, kuriose susilieja ir archajiškos tradicijos, ir krikščioniški ritualai, ir šiuolaikinio pasaulio komerciniai papročiai. Vis dėlto, pažiūrėkime, kuo savitos yra lietuvių Kalėdų tradicijos.

Klausimai ir refleksijos

Ar jūs švenčiate Kalėdas? Jei taip, kokie valgiai šioje šventėje yra būtini? Jei ne, kokią panašią šventę jūs švenčiate? Kuo ji panaši? Kodėl žmonės patiekia vieną ar kitą valgį per Kūčias? Ar teko švęsti Kalėdas lietuvių šeimoje? Ar esate gaminęs kalėdinį patiekalą?

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Lietuvių šventės

Užduotis: įrašykite praleistas raides:

Užgavėn...s – kaukių ir bl...nų šventė.

Per Vel...kas dažome k...šinius.

Per V...lines prisimename ir pagerb...me tuos, kurie m...rė.

Per Kūčių vakar...nę reik... paragauti visų valgių.

Kal...dų šv...sti važiuojame į kaimą pas t...vus.

Į s...sers dukters krikšt...nas suvažiavo daug gim...nių.

V...stuvės v...ko kaime.

R...tų vainikėlis puošė nuotakos galvą.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimas. “Kaip gerai, kad yra Kalėdos!”

Grupė. Dramos pratimai. Rolės. “Kvietimas kartu sutikti Naujuosius metus”, “Pasveikinimai”

Grupė. Žaidimai, „Atspėk žodį“

Grupė. Dramos pratimai. Laisvas kalbėjimas, Kūčių patiekalų receptai“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Užgavėnių tradicijos

Užgavėnės – tai vėlyvos žiemos šventė, kurios pagrindinis tikslas išvaryti žiemą ir prišaukti pavasarį. Panaši šventė vasario mėnesį švenčiama visame pasaulyje. Daugelyje šalių žmonės persirenginėja, puošiasi kaukėmis, linksminasi karnavaluose. Garsieji Venecijos ar Rio karnavalai – taip pat Užgavėnių „giminės“. Krikščioniškoje pasaulėjautoje Užgavėnės – tai paskutinė diena prieš Gavėnią, paskutinė proga sočiai pavalgyti ir pasilinksinti prieš septynių savaitių pasninko laikotarpį. Taigi visų pirma, per Užgavėnes Lietuvoje daug valgoma, ypač mėsiskai. Senovės lietuviai tikėjo, jų gausus pavalgymas pažadins žemės derlingumą ir vaisingumą, taigi greičiau prišauks pavasarį. Kitas Užgavėnių atributas – persirengėliai – taip pat labai mėgstamas šiandien. Nuo seno įprasta persirengti įvairiais gyvūnais bei mitinėmis būtybėmis – velniais, raganomis, giltinėmis. Svarbu persirengti taip, kad kaimynai nepažintų. Tada persirengėliai vaikšto po trobas, šoka ir dainuoja,

krečia pokštus, trypia žadindami pavasarį, vydami lauk žiemą: „Žiema, žiema, bėk iš kiemo“... Apsilankę pas kaimynus persirengėliai specialiomis dainelėmis prašydavo juos palepinti: pvz., „Mes žydukai iš Sedos, norim blynų ir kavos, jeigu blynai nemaišyti, prašom pinigų skaityti“. Šiais laikais persirengėlių tradicija vis dar ypač populiari tarp vaikų.

Šiais laikais Užgavėnes pagal visas senąsias tradicijas galima atšvęsti Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse.

Klausimai ir refleksijos

Kokios yra persirengimo tradicijos jūsų šalyje? Prisiminkite svarbiausias pavasario šventes, pakalbėkite apie tai, kaip lietuviai švenčia Užgavėnes. Pasidomėkite, kas iš dalyvių yra dalyvavęs Užgavėnėse Rumšiškėse, ar duoda vaikams (žydukams) saldinių, gal pats buvo persirengėliu.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Užgavėnės

Užduotis: įrašykite tinkamus žodžius: apie, arba, bet, iki, ir, į (2), kad, kodėl, kol, kurią, nes, nors, o (2), per, todėl ir.

Užgavėnės – tai žiemos pabaigos šventė. Ši šventė visada yra antradienį, kai lieka 46 dienos iki Velykų.

Dabar nedaug kas žino, senovės lietuviai išlydėdavo žiemą. tai galime skaityti tik mokslininkų

knygose. Dabar žmonės švenčia Užgavėnes, valgo blynus negalvoja, taip daro. Senovėje

Užgavėnės buvo ilga ir svarbi žiemos pabaigos šventė. Žmonės nemėgo šaltos žiemos. Nelaukdavo,

pavasaris pats ateis, kviesdavo jį. buvo įvairių apeigų. Ar nepanašūs apvalūs blynai

saulė! Kepdavo juos, valgydavo, svečius vaišindavo. Gal taip greičiau pažadins saulutę? Gal ji bus šiltesnė?

..... Užgavėnes buvo paprotys daug kartų ir riebiai valgyti. Dažniausiai tą dieną valgydavo septynis

..... dvylika kartų. Skaičius 12 turbūt simbolizuoja dvylika sočių mėnesių. Šią dieną reikia valgyti mėsos ir

blynų.

Užgavėnės trukdavo ne vieną dieną. Negalima būdavo namuose sėdėti, tais metais bus blogas

derlius. Žmonės lankydavo kaimynus, važiuodavo laukus, veždavo didelę moters figūrą,

padarydavo iš medžio, šiaudų, aprengdavo drabužiais. Tai Morė – žiemos simbolis. Žmonės sudegindavo

Morė – jie tikėdavo, tada ir žiema greičiau išeis.

Kiti du simboliai – Kanapinis ir lašininis. Kanapinis - pavasario simbolis, Lašininis - žiemos.

Kanapinis būdavo liesas, visada nugalėdavo storą lašininį.

Užgavėnės – linksma šventė. Žmonės daug dainuodavo, juokdavosi.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimas. “Klausimai apie Užgavėnes”, “Užgavėnės”.

Grupė. Žaidimai, Užgavėnių šarados“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Velykų šventimas

Senovės lietuviams Velykos – tai gamtos atbudimo, pavasario džiaugsmo ir linksmybių šventė. Per Velykas diena ir naktis tapdavo vienodos trukmės (pavasario lygiadienis). Krikščionybėje Velykų laikas sutampa su Kristaus prisikėlimo švente. Velykų šventimas, kaip ir kitos lietuviškos tradicijos – tai senųjų papročių ir krikščioniškų apeigų mišinys.

Laukdami Velykų, lietuviai pasninkaudavo jau nuo Užgavėnių (apie septynias savaites). Sekmadienio rytą žmonės eina į bažnyčią, o grįžę iš jos sveikina visus namiškius su šventėmis, tada sėda prie šventinio stalo. Vaikščiojimas į svečius, didžiosios Velykų pramogos ir linksmybės prasideda antrąją Velykų dieną.

Velykų simbolis yra kiaušinis, kuris nuo pagonybės laikų simbolizuoja gyvybės atsiradimą, vaisingumą, kosmosą. Kiaušiniams mūsų protėviai priskirdavo nemažai gydomųjų galių.

Pagrindinė ir iki šiol populiariausia Velykų tradicija – kiaušinių marginimas. Numargintas Velykų kiaušinis Lietuvoje vadinamas „margučiu“. Žmonės vis dar mėgsta tradicinės Velykų pramogas. Jos ypač patinka vaikams. Pagrindinės pramogos – margučių ridenimas ir kiaušinių mušimas.

Gerokai primirštas Velykų personažas yra Velykė. Tai velykų bobutė, savotiškai panaši į Kalėdų senelį. Seniau Velykų rytą vaikai pradudę dažnai rasdavo ant namų palangės padėtų dovanų - po du kiaušinius. Tai būdavo Velykės dovana.

Dar vienas Velykų paprotys – supimasis sūpuoklėse. Tikima, kad kuo aukščiau per Velykas įsisupsi, tuo aukštesni bus linai, tuo ilgesnis jų pluoštas.

Rasos/Joninės

Rasų švente pažymima ilgiausia metų diena ir trumpiausia naktis. Rasos švenčiamos naktį iš birželio 23 į birželio 24. Rasų šventė – tai tikrosios, astronominės vasaros pradžia. Krikščionybėje Rasos buvo sutapatintos su šv. Jono diena ir gavo Joninių pavadinimą. Joninės švenčiamos kaip Jonų ir Janinų vardadienis, todėl šiuos vardus turintys žmonės sveikinami, puošiami vainikais.

Nuo 2003 Joninės Lietuvoje yra nedarbo diena. Tai, kad teisės aktuose minimas tik Joninių vardas, sukėlė diskusijų tarp siekiančių atskirti krikščioniškas Jonines ir senąsias Rasas. Šiandien pavadinimai Joninės ir Rasos dažnai vartojami kaip sinonimai.

Kiekvienais metais žmonės susirenka į masines Joninių šventes Kernavėje, ant Rambyno kalno bei Jonavoje, kuri dažnai vadinama „Lietuvos Jonų ir Janinų sostine“. Šiose masinėse šventėse Rasų ir Joninių tradicijos susipina – imituojamoms senosios apeigos, buriama, bet ir sveikinami Jonai.

Manoma, kad Joninių naktį žolynai turi daugiausia gyvybinės jėgos, o vaistažolės – geriausias gydomąsias savybes. Rasų žolynai - ramunės, jonažolės ir kita – kartais vadinamos kupolėmis. Rasų naktį merginos eina rinkti žolynų, iš jų pina vainikus, o iš tų vainikų buria ateitį.

Svarbiausias Joninių žolynas yra papartis. Tikima, kad Joninių naktį – vieną naktį per metus ir tik vienai akimirka papartis pražįsta. Paparčio žiedą radęs žmogus tampa visažiniu, nors irgi – tik akimirka. Paparčio žiedo ieškojimas yra viena geriausiai žinomų Joninių tradicijų.

Dar vienas svarbus Rasų šventės elementas – tai Ugnies apeigos. Ugnis turi apvalomąją reikšmę ne tik fizine, bet ir moraline prasme - tikėjo žmonės.

Baigiantis trumputei Joninių nakčiai pasirodo visų taip laukta saulė - šviesos deivė, žmonių, gyvulių ir augalų globėja. Raganų kerai išsisklaido, užgesta laužai, visur įsivyrąja gyvybės pergalė.

Klausimai ir refleksijos

Ar žinote kalendorines šventes, kurių tradicijos jau išnykusios? Išvardinkite kalendorines šventes Lietuvoje ir savo gimtinėje. Kurios kalendorinės šventės Lietuvoje ir jūsų šalyje gyvuoja šiandien? Kodėl svarbu puoselėti švenčių tradicijas? Papasakokite, kurios šventės jums svarbios, kodėl, kaip jas švenčiate.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Rašymas

Margučiai

Užduotis: Įrašykite žodžius panaudodami tinkamą asmenuotę.

Šiandien mes ruošiamės (ruošti) dažyti kiaušinius. Vaikams tai didžiausias džiaugsmas. Man taip pat. Nors jau kovo pabaiga, bet miškuose ir laukuose dar tikra žiema. Visos žolelės po sniegu (miegoti). Po pietų eisime į mišką. Jeigu (nerasti) nė vieno žiedelio, nė vienos žolelės, (parsinešti) pernykščių augalų. Jie taip pat (tikti) kiaušiniams dažyti.

Geriausiai kiaušinius (nudažyti) svogūnų lukštai. Tik jų reikia nemažai. Porą savačių prieš Velykas nebeišmeskite svogūnų lukštų. Juos (rinkti). Svogūnų lukštus (užpilti) šaltu vandeniu. (Palaikyti) per naktį. Jei turite gelės žiedelį ar lapelį, jeigu iš miško (parsinešti) sausą pernykštį lapą, juos pirmiausia ir (pridėti) prie kiaušinio. Po to kiekvieną kiaušinį (apdėti) šlapiais svogūnų lukštais, (suvynioti) į medžiagos gabalėlį, (apvynioti) siūlu ir (surišti). Tik atsargiai! (Nepamiršti), kad kiaušinis dar nevirtas. Tada kiaušinius (sudėti) į tą vandenį, kuriame buvo svogūnų lukštai. Į vandenį (įberti) druskos – kiaušiniai bus stipresni. (Įpilti) šiek tiek acto – spalva bus ryškesnė. (Virti) apie 15-20 minučių.

Kai kiaušiniai (išvirti), juos reikia sudėti į šaltą vandenį ir truputį palaikyti. Vaikams labiausiai patinka išvynioti kiaušinius. Kiaušiniai margi: gelsvi, geltoni, rudi ir rusvi. Atrodo kaip gintariniai. Jeigu (pridėti) gėlytės lapelį ir žiedą, dabar galite pamatyti jų atspaudus.

Kai buvau maža, Velykų rytą po pagalve (rasti) margutį. Mama (sakyti), kad kiškutis atnešė. Labai (norėti) tą kiškutį pamatyti. Dabar kiškutis (nešti) margučius mano vaikams.

Tema: Joninės

Joninės

(pagal Ameliją Urbiene)

Užduotis: Parašykite tinkamą galūnę.

Šiltas birželio vakaras. Sėdime su senele kiem... . Už misk... , kaime, dainuoja jaunimas.

- Senel... , kodėl šį vakarą žmonės taip dainuoja ir dainuoja?

- Šiandien Joninės. Šventė tokia. Joninės – sena sena šventė. Ir seniau, ir dabar jaun... merginos ir jaun... vaikinai susirenka kur nors mišk... . Čia jie dainuoja, šoka, linksminasi. Ir aš, kai buvau jauna, eidavau kartu.

Kai pažaisdavome, pasilinksmindavome, visi eidavome prie upės. Čia pindavome vainik... . Kai sutemdavo, kiekvienas prie savo vainik... pririšdavome žvakut... , uždegdavome ją ir paleisdavome į upę. Vainik... nešdavome į upę su berniuk... : taip ir plaukdavo kartu – berniuko vainikas ir mergaitės vainikas.

- Kodėl taip darydavote?

- Norėdavome sužinoti, kaip mums toliau bus.

- O kaip?

- Jeigu vaikinai susiplaukia, tai tais metais mergina ištekės už vaikin... , jeigu ne – turės laukti kit... .

- O paskui ką darydavote?

- Šokinėdavome per lauž... .

- O paskui?

- Eidavome į mišką paparčio žied... ieškoti. Čia jau negalėjome eiti kartu su draugu ar drauge.

- Ir jūs ėjote paparčio žied... ieškoti?

- Ėjau. Ne viener... met... ėjau.

- Ir radote?

- Ne. Neradau. Paparčio žied... mūsų miške nebuvo. Visame pasaulyje vis... mišk... tą naktį žydi tik vienas papartis.
- O ką rasdavote miške?
- Niekio. Grįždavau viena. Bet vieną kartą man pasisekė, grįžau ne viena: suradau senelį...
- Senel... ? O kaip suradote jį?
- Jis taip pat ieškojo paparčio žied... Mes taip ir susitikome.
- Ir senelis taip pat buvo jaunas?
- Taip... Aš už senel... tais pačiais metais ištekėjau: mes ieškojome paparčio žied... , o suradome vienas kitą.

Rekomenduojami pratimai*

Grupė. Apšilimas. „M&M“

Grupė. Dramos pratimai. Laisvas kalbėjimas „Kalendorinės šventės“

Grupė. Žaidimai „Patarlės ir priežodžiai“

* Rekomenduojami pratimai ir Playback teatro metodika išsamiai aprašyti metodinėje priemonėje „TŠP integracijos naujoje aplinkoje skatinimas SPT metodu: etnokultūra ir tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje šiandien“, kurią galite rasti www.playbackteatras.lt arba VŠĮ Savęs pažinimo ir realizavimo studija.

Сочельник и Рождество

Ночь перед Рождеством (Сочельник или Сочевник) – 24 декабря является особой ночью. Это самая длинная ночь, а с 25 декабря дни начинают удлиняться. Сочельник – это очень старый праздник. Еще до принятия христианства литовцы начали отмечать Сочельник. Почему такое название? Название происходит от слова “сочиво” (или кутья) – это блюдо, которое готовится из зерен пшеницы или ячменя, бобов с маковым молоком, которым угощали души предков.

В Сочельник до ужина все старались закончить свои самые важные дела. В основном работали женщины – им надо было готовить блюда на Сочельник и Рождество, убирать дом. На ужин в Сочельник готовили блюда из растительных продуктов или рыбы. Во всей Литве готовили рождественскую выпечку „Kūčiukai“ (“Кучюкай”). В состав выпечки входит дрожжевое тесто и пшеничная мука. Обычно это изделие едят с маковым молоком или киселем.

Перед Сочельником люди старались закончить всю сложную работу. В Сочельник запрещалось колоть двора, потому что из-за шума будущим летом может пойти град. Люди, подготовившись к празднику, по обычаю умывались. Женщины, раздевшись до половины, сначала умывали мужчин и детей, а потом умывались сами. Это умывание имело магическое значение очищения не только в прямом, но и моральном смысле. Умывание в Сочельник должно было защитить человека от болезней, на весь год дать силы, отвести беды и злых духов. За стол в Сочельник надо было садиться полностью чистым – без злых мыслей, в мире и согласии со всеми.

В этот день не ругались и прощали своих соседей. Друзьям надо было обязательно вернуть все долги. Очень важно было сесть за стол чистым. В Сочельник литовцы кушали мало, все ждали ужина. Старики садились за стол, когда только на небе появлялась Вечерняя звезда. Хозяин дома приносил сено и клал его под скатерть стола. Скатерть в этот вечер была самая красивая и самая белая. Только потом хозяйка приносила блюда.

Обычно было 12 блюд – столько, сколько месяцев в году. Самый старший член семьи поздравлял всех, радовался годовому урожаю, после этого всем членам семьи делил хлеб. Все были очень серьезными. Обязательно надо было попробовать все двенадцать блюд. После еды блюда не убирали со стола, потому что верили, что ночью придут умершие души. Им в Сочельник выражали необыкновенное уважение. Хозяин брал немного еды и нес животным в хлев. В Рождественское утро сено со стола хозяин отдавал животным.

Ночь Сочельника считалась волшебной. В эту ночь люди с помощью различных гаданий пытались узнать свое будущее. Перед сном девушки на клочках бумаги писали мужские имена и клали их под свою подушку. Проснувшись утром, надо было достать один листочек из-под подушки. Какое имя там написано, такое имя будет носить будущий жених. Если девушка шла спать, съев что-то очень соленое и не запив, то могла увидеть во сне будущего жениха. Кто во сне даст ей попить воды, за того она и выйдет замуж.

Литовцы верили, что в эту особенную ночь животные разговаривают как люди, но людям нельзя было их слушать. Если услышишь, как говорят животные – умрешь. Люди говорили, что вода в колодце на мгновение становится вином. Только на мгновение! Если захочется попить из колодца, не успеешь. Существует очень много гаданий в ночь Сочельника.

В Рождественское утро все вставали и сначала убирали стол. Обычно в первый Рождественский день семья находилась дома. Все рассказывали друг другу свои сны, потому что верили, что сон в Рождественскую ночь сбудется. Люди верили: если в Рождественское утро погода ясная, будет хороший лен; если в Рождество идет дождь, коровы в этот год дадут много молока. Во второй Рождественский день люди ходили друг к другу в гости.

С двадцатого века в Рождество литовцы начали наряжать елку украшениями из сена, бумаги, яичной скорлупы, а также яблоками, орехами, конфетами. На елку вешали печенья и пряники: барашек, месяцы, лошадок, птичек.

Сейчас в Рождество к маленьким и взрослым приходит Дед Мороз. Не всегда мы его видим, не всегда встречаем. Но он помнит всех: под елкой в Рождественское утро мы находим подарки от него. Дед Мороз всегда знает, кому, что надо подарить и кому что нравится. И маленькие, и взрослые ждут Деда Мороза.

Перед Рождеством мы пишем поздравления, желаем близким и друзьям счастливого Рождества, хорошего года, здоровья, успехов и счастья.

Сочельник и Рождество были праздниками возврата солнца. Позже, при христианстве, время ожидания солнца было отождествлено с пришествием Христа, а сами праздники – с рождением Христа. Сегодня праздник Рождества – это сочетание и архаичных традиций, и христианских ритуалов, и современных коммерческих обычаев.

Вопросы и рефлексии

Празднуете ли Вы Рождество? Если да, какие блюда обязательны в этот праздник? Если нет, какой подобный праздник Вы отмечаете? Чем он схож с Рождеством? Почему люди подают одно либо другое блюдо в Сочельник? Приходилось ли Вам праздновать Рождество в литовской семье? Вы когда-нибудь готовили рождественские блюда?

Традиции Масленицы

Масленица – это зимний праздник, главной целью которого является проводить зиму и пригласить весну. Подобный праздник в феврале отмечается во всем мире. Во многих странах люди переодеваются, надевают маски и веселятся на карнавалах. Знаменитые карнавалы в Венеции или Рио – это “родственники” Масленицы. В христианстве Масленица – это последний день перед Великим постом, последняя возможность сытно поесть и повеселиться перед семинедельным постом.

Итак, прежде всего, на Масленицу в Литве много едят, особенно мясного. Древние литовцы верили, что обильный прием пищи принесет урожайность и плодородие земли, и быстрее позовет весну.

Другой атрибут Масленицы – ряженые – очень любим и сегодня. С давних пор люди переодевались в животных и мифических существ – в черта, ведьм и др. Самое главное переодеваться так, чтобы соседи не узнали тебя. Ряженые ходят по домам, танцуют, поют, шутят, зовут весну, прогоняя зиму: “Зима, зима, уходи со двора”... У соседей ряженые специальными песенками просили побаловать их: например, “Мы евреи из Седы, хотим блинов и кофе, если блины не замешаны, считайте деньги”. В наши дни традиция ряженых все еще очень популярна среди детей.

Сегодня Масленицу по всем древним традициям можно отпраздновать в литовском музее народного быта в Румшишкес.

Вопросы и рефлексии

Какие традиции переодевания существуют в Вашей стране? Вспомните важнейшие весенние праздники, поговорите о том, как литовцы празднуют Масленицу. Поинтересуйтесь, кто из участников был на Масленице в Румшишкес, дают ли детям конфеты, может Вы сами были ряжеными.

Празднование Пасхи

Пасха для литовцев – это праздник пробуждения природы, весенней радости и веселья. На Пасху всегда наступало весеннее равноденствие. В христианстве Пасха совпадает с праздником Воскрешения Христа. Празднование Пасхи, как и другие литовские традиции, – это смесь языческих обычаев и христианских обрядов.

С Сочельника до Пасхи литовцы соблюдают Великий пост (семь недель). В воскресное пасхальное утро люди шли в костел, а после костела поздравляли всех с праздником и садились за праздничный стол. Все пасхальные мероприятия и веселья начинались на второй день Пасхи.

Символом Пасхи является яйцо, которое с языческих времен символизирует появление жизни, плодородие, космос. Яйцам наши предки приписывали немало лечебных сил.

Основной и самой популярной пасхальной традицией до сих пор является крашение яиц. Раскрашенное пасхальное яйцо называется в Литве „маргутис“. Люди все еще любят традиционные пасхальные развлечения. Особенно они нравятся детям. Основные развлечения – катание яиц и битие пасхальными яйцами.

Хорошо забытым пасхальным персонажем является Велике. Это пасхальная бабка, похожая на Деда Мороза. В пасхальное утро дети находили на подоконнике подарки – по два яйца. Это был подарок от Велике.

Еще одним пасхальным обычаем было катание на качелях. Чем раньше на Пасху раскатаешься, тем выше будет лен и длиннее волокно.

Расос/Йонинес

Праздник Расос – это самый длинный день и самая короткая ночь в году. Праздник Расос отмечается в ночь с 23 на 24 июня. Праздник Расос – это начало настоящего, астрономического лета. В христианстве праздник Расос отождествлялся с днем Св. Иоанна (*лит.* Йонаса (*рус.* Иванов день/день Ивана Купалы)) и получил название Йонинес. Йонинес – день именин Йонасов и Янин, поэтому людей, носящих эти имена, поздравляют в этот день и одевают им на голову венки.

С 2003 года в Литве праздник Йонинес является нерабочим днем. Упоминание в правовых актах только имени Йонаса вызвало дискуссии разделить христианское название Йонинес и древнее - Расос. Сегодня названия Йонинес и Расос часто употребляют как синонимы.

Ежегодно люди собираются на массовый праздник Йонинес в г. Кярнаве, на горе Рамбинас и в г. Йонаве, который часто называют “литовской столицей Йонасов и Янин”. Во время проведения этого массового праздника переплетаются традиции Расос и Йонинес – люди имитируют древние обряды, гадают и поздравляют Йонасов.

Люди верят, что в ночь Йонинес травы обладают большей жизненной силой, а целебные травы – лучшими лечебными свойствами. Травы Расос – ромашка, зверобой и другие – часто называют “куполес”. В ночь Расос девушки шли собирать травы, плели из них венки, а потом по ним гадали на будущее.

Важнейшей травой Йонинес является папоротник. Люди верят, что в ночь Йонинес – одну ночь в год и только на одно мгновение - папоротник расцветает. Человек, нашедший цветок папоротника, становится всезнающим, хотя только на мгновение. Поиск цветка папоротника является одной из наиболее известных традиций Йонинес.

Еще один важный элемент праздника Расос – это обычаи, связанные с Огнем. Люди верили, что огонь имеет значение очищения не только в физическом, но и моральном смысле.

По окончании самой короткой ночи Йонинес выходит долгожданное солнце – богиня света,

хранительница людей, животных и растений. Кусты ведьм рассеивались, костры затухали, везде устанавливалась победа жизни.

Вопросы и рефлексии

Знаете ли Вы праздники, чьи традиции уже забыты? Перечислите календарные праздники в Литве и своей стране. Какие календарные праздники отмечают в Литве и в Вашей стране сегодня? Почему важно почитать традиции праздников? Расскажите, какие праздники для Вас важны, почему Вы их отмечаете?

Christmas Eve and Christmas

Christmas Eve – 24th of December – is a special night. It is the longest night, and sun returns after the 25th of December. And days are getting longer. Christmas Eve is a very old holiday. Lithuanians celebrated Christmas Eve even before Christianity. Lithuanian name of Christmas Eve – Kūčios – is similar to a name of a main dish, made from wheat or barley grain, beans and poppy seed milk; it was used to treat souls of ancestors.

On Christmas Eve everyone tried to finish the important work before dinner. Women had to do the most work – they had to prepare special Christmas Eve dinner and Christmas dishes, tidy their homes. Christmas Eve dishes are made of vegetable products or fish. In all parts of Lithuania people bake “prėskučiai” (kūčiukai). They are made of raised wheat flour dough and they are eaten with poppy seed milk or pap.

People tried to finish all hard work before Christmas Eve. It was forbidden to mill, chop wood, and thresh, because sound making activities may summon hailstorms in summer. After the preparations for holidays were done, by ritual people would wash themselves. First, half undressed women would wash their husbands and children, and then wash themselves. This washing had a magic meaning of purification, not only literary but also morally. Christmas Eve washing had to protect from sickness, give strength for the whole year, protect from misfortunes and evil spirits. You had to be completely clean for the Christmas Eve dinner – without evil thoughts and in peace with everybody.

During this day people can't argue and have to forgive their neighbours. It is necessary to return all favours for friends. It's important to be clean when having the Christmas Eve dinner. Lithuanians eat little during the day on Christmas Eve – everyone's waiting for dinner. In the old days people would begin dinner when the Western star was visible in the sky. A host would bring some hay and put it on the table, under the tablecloth. And the tablecloth during this dinner was the most beautiful, the whitest. Then the housewife would bring food.

Usually there were 12 dishes – as many as there are months in a year. The oldest member in the family would greet everyone, rejoice over the harvest of the year, and then give bread to everyone. All were very serious. It was necessary to try all 12 of the dishes. After dinner they would leave food on the table, because it was believed that at night souls will come. They were shown great respect on Christmas Eve. Host would take some food and bring it to a cowshed for animals. Christmas morning the hay from the table would be given to animals.

Christmas Eve was regarded as miraculous. This night people by means of all kinds of spells tried to guess their future. Before going to sleep girls would write boys' names on pieces of paper and put them under a pillow. Christmas morning they would take one piece of paper and the name written on it was the name of her future husband. If a girl went to sleep after salty meal and without drinking water, she could dream her future husband. Who brings her water will be the one that the girl marries.

Lithuanians believed that this special night animals can talk just like people, but people are forbidden to listen – if they heard animals talk, they would die. People talked that water in a well became wine for a moment. But only for a blink of an eye! If you tried to drink it, you'd miss the moment. There are lots of Christmas Eve spells.

Christmas morning everyone would get up and clear the table. On the first day of Christmas family would usually stay at home. Everyone would tell their dreams, because it was believed that those dreams will come true. It was believed that if a Christmas morning the sky is cloudless the flax will be good; if there's rain at Christmas the cows will give a lot of milk next year. On the second day of Christmas people would visit each other.

Since the 20th century people decorated a Christmas tree with decorations made of hay, paper, and eggshells. Also with apples, nuts, candy, cookies and gingerbread in shapes of a lamb, moon, horse, bird.

Nowadays Santa Claus comes during Christmas. Not always can we see him or meet him. He remembers everyone: Christmas morning everyone can find presents under the Christmas tree. Santa always knows what to bring, what everyone likes. Both grown-ups and children are waiting for Santa Claus.

Before Christmas we send lots of greeting cards, we wish our relatives and friends happy Christmas, good year, health, happiness.

Christmas Eve and Christmas were the celebrations of the sun's return. Later, after Christianity was adopted, waiting of the sun was identified with the waiting of Jesus and celebrations – with the birth of Jesus. Today we celebrate Christmas where archaic traditions, Christian rituals, and commercial customs of modern world are mixed.

Questions and reflections

Do you celebrate Christmas? If yes, what meals are necessary for this celebration? If no, what similar celebration do you have? How is it similar? Why do people eat specific meals on Christmas Eve? Have you ever celebrated Christmas in a Lithuanian family? Have you ever prepared a Christmas dish?

Mardi Gras traditions

Mardi Gras (Pancake Day) is a holiday late in winter and its purpose is to shoo winter away and to invite spring. Similar holiday is celebrated all around the world in February. In many countries people disguise themselves, wear masks, and have fun in carnivals. Famous Venice and Rio carnivals are also related to Mardi Gras. In Christian ideology Mardi Gras is the last day before Lent – last opportunity to have a filling meal and have fun before the seven days of fast.

So first of all during Mardi Gras in Lithuania people eat a lot, especially meat. The old Lithuanians believed that their filling meals would wake the fertility of the earth and spring will come sooner.

Another attribute of Mardi Gras – disguises – is also loved today. Since the old days it is customary to dress like all kinds of animals or mythical creatures – devils, witches, Grim Reapers. It is important to disguise yourself so that your neighbours would not recognize you. Then people walk from home to home, dance and sing, perform tricks, stamp the ground waking spring and shooing winter: “winter, winter, go away!...” When visiting their neighbours people in masks used special songs asking for a treat. Nowadays this tradition is still popular among children.

Today people can celebrate Mardi Gras by the old traditions in a Lithuanian museum of folk in Rumšiškės.

Questions and reflections

What are the traditions of Mardi Gras disguise in your country? Remember the biggest spring holidays and tell us how Lithuanians celebrate Mardi Gras. Ask others if they have participated in Mardi Gras celebration in Rumšiškės, or if they give candy to the children who come on Mardi Gras, or maybe they were wearing a mask and visiting people themselves.

Easter celebration

Ancient and Christian Easter

To the old Lithuanians Easter was a celebration of the waking nature, spring happiness and fun. On Easter night and day are of the same duration (Spring equinox). In Christianity Easter is a celebration of Christ's resurrection. Like other Lithuanian traditions, celebration of Easter is a mix of the old customs and Christian rituals.

Lithuanians would fast since Mardi Gras, while waiting for Easter (for about 7 weeks).

Sunday morning people go to the church, and when they return they wish happy holidays to their families and then they gather around a holiday table. Visiting others, the big Easter amusements and fun would begin on the second day of Easter.

Easter traditions

A symbol of Easter is an egg, which since the days of paganism symbolises creation of life, fertility, and cosmos. Our ancestors believed that eggs have many healing powers.

The main Easter tradition, which is still popular today, is egg colouring. Coloured egg has a special name in Lithuanian – “Margutis”. People still like traditional Easter amusements, and they are especially loved by children. The main fun activities are egg rolling and egg beating.

Quite forgotten Easter character is Easter Grandma, which is rather similar to Santa Claus. In the old days Easter morning children would find presents on a windowsill – two eggs each. These were gifts of Easter Grandma.

Another Easter tradition is swinging in swings. It was believed that the higher you are swinging, the higher flax will be.

Midsummer's Day

Midsummer's day (Lithuanian: Rasos) signifies the longest day and the shortest night. It is celebrated on the night from the 23rd to 24th of June. It is the beginning of a real, astronomical summer. In Christianity Midsummer's day was identified with the day of St. John and in Lithuania it was given a name “Joninės”. It is celebrated also as a name-day of Jonas and Janina, so people with such names are greeted and are given wreaths.

Since 2003 “Joninės” is a rest-day. There were discussions between those who want to separate Christian “Joninės” and the old “Rasos”, because in legislative enactments there is only a name “Joninės” mentioned. Today “Joninės” and “Rasos” are used as synonyms.

Every year people gather to a mass Midsummer's Day celebrations in Kernavė on Rambynas Mountain, and in Jonava, which is often called a capital of all people named Jonas and Janina in Lithuania. In these mass celebrations traditions of “Joninės” and “Rasos” are mixed – the old rituals are imitated, but also everyone named Jonas or Janina are congratulated.

It is thought that herbage is at its best on Midsummer's Day, and herbs have the strongest healing powers. Herbage of “Rasos” are chamomiles and St. John's worts. At night girls go to collect herbage, make wreaths and foretell future with them.

The most important herbage of “Joninės” is fem. It is believed that at the night of “Joninės” – only one night during the year and only for a very short moment fem blossoms. The one who finds a blossom of a fem becomes omniscient, but also - for a very short moment. Searching for a blossom of a fem is one of the best known traditions of “Joninės”.

Another important element of “Rasos” is rituals of fire. It was believed that fire has purifying qualities, not only physically, but also morally.

At the end of a short night of “Joninės” the long awaited sun comes out – goddess of light, protector of people, animals, and plants. Spells of witches dissipate, fires fade, and life prevails.

Questions and reflections

Do you know any public holidays, traditions of which have died? Name all public holidays in Lithuania and your home country. What public holidays exist in Lithuania and in your home country today? Why is it important to foster traditions of holidays? Tell us what holidays are important to you. Why? How do you celebrate them?

VI. LIETUVIAI DABAR

*Čia nei pūsti, nei aušinti
(lietuvių liaudies patarlė)*

VI. ЛИТОВЦЫ СЕЙЧАС

*Здесь ни дуть, ни охлаждать
(литовская народная пословица)*

VI. LITHUANIANS TODAY

*Neither heating nor cooling suits here
(Lithuanian folk proverb)*

Maistas – ko gero tvirčiausiai gyvuojanti tradicija

Lietuviai mėgsta savo tradicinį maistą ir juo didžiuojasi. Nors Lietuvos kavinėse ir restoranuose jau kurį laiką netrūksta įvairių šalių virtuvių įkvėptų patiekalų, lietuviai vis dar suvalgo tonas bulvinių patiekalų (daugelis jų ir laikomi tradiciniais lietuvių patiekalais).

Tai, ką dabar lietuviai vadina savo tradiciniu maistu, iš tikrųjų yra XIX-XX amžiaus Lietuvos valstiečių virtuvės patiekalai. Tai, kas dabar taip maloniai nuteikia lietuvių skonio receptorių, yra riebus valgias iš paprastų produktų. Beveik visi tradiciniai patiekalai yra bulvių patiekalai. Šie valgias pagaminti taip, kad teiktų energijos daug gryname ore fiziškai dirbančiam žmogui.

Jeigu juoda duona yra tai, ko labiausiai pasiilgsta į svečią šalį išvykęs lietuvis, tai cepelinai labiausiai pasiilgtų patiekalų sąrašė tikrai užimtų garbingą antrąją vietą. Ir nors populiarī nuomonė, kad itin sunkiai virškinami XIX amžiaus lietuviškos virtuvės patiekalai tinka tik lietuvių skrandžiams, daugelis atvykėlių taip pat pamėgsta šį maistą. Užsieniečiams jis dažnai atrodo egzotiškai, bet vilioja paragauti.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Kas tai yra?

1. Saldus, dažnai labai gražus, kartais riebus, kartais su vaisiais. **Tortas.**
2. Balta arba juoda. Valgome daug.
3. Su obuoliais, su varške, su sūriu.
4. Juoda arba žalia. Su citrina ir su cukrumi arba be citrinos ir be cukraus.
5. Karšta. Su sviestu, su uogiene. Dažnai valgome rytą.
6. Rūkyta, virta arba kelta. Valgome su daržovėmis.
7. Kepame labai trumpai, tik 5 minutes. Valgome su druska, su pipirais arba pomidorų padažu.
8. Gali būti stiklinėje, butelyje arba pakelyje. Baltas. Šaltas arba šiltas. Kartais karštas.
9. Dažniausiai karšta. Valgome dieną. Lietuviai mėgsta su grietine.
10. Gali būti stiklinėje, butelyje arba pakelyje. Iš vaisių arba uogų.

Populiariausi lietuviški valgias

Jeigu juoda duona yra tai, ko labiausiai pasiilgsta į svečią šalį išvykęs lietuvis, tai **cepelinai** labiausiai pasiilgtų patiekalų sąrašė tikrai užimtų garbingą antrąją vietą. Ir nors populiarī nuomonė, kad itin sunkiai virškinami XIX amžiaus lietuviškos virtuvės patiekalai tinka tik lietuvių skrandžiams, daugelis atvykėlių taip pat pamėgsta šį maistą. Užsieniečiams jis dažnai atrodo egzotiškai, bet vilioja paragauti.

Skaniau ar prasčiau pagamintų populiariausių lietuviškų patiekalų galima rasti bene kiekvienoje Lietuvos kavinėje ar restorane. Jei nenorite nusivilti, geriausia būtų keliauti į tokias maitinimo įstaigas kaip „Bernelių užėiga“, „Čili kaimas“, „Katpėdėlė“ ar „Forto dvaras“. Beje, pastarojoje kavinėje gaminami tradiciniai patiekalai įtraukti į Kulinarijos paveldo fondą, o patiekalų autentiškumas patvirtintas šio fondo išduotais sertifikatais. Populiariausių patiekalų receptai padės geriau įsivaizduoti lietuviškus valgias. O kils noras pabandyti jų pasigaminti patiems?

Cepelinai (arba didžkukuliai)

Bulvių kukuliai su mėsos (gali būti ir grybų arba varškės) įdaru, paprastai patiekiami su spirgučių ir grietinės padažu.

Ingredientai

- 1 kg žalių bulvių
- 3 virtos bulvės
- 200 g maltos jautienos ir kiaulienos
- 1 svogūnas
- Žiupsnelis juodųjų pipirų

Druskos pagal skonį

Padažui: lašiniai, svogūnas, grietinė

Gaminimas

Žalias bulves nuskuskite, sutarkuokite ir išsunkite. Virtas bulves nulupkite, sumalkite arba sutrinkite ir sudėkite į išsunktas sutarkuotas bulves. Įberkite druskos ir gerai išmaišykite. Mėsą sumalkite, įdėkite pakepintų riebaluose svogūnų, druskos, pipirų ir gerai išmaišykite. Bulvių masę išskirstykite kiaušinio dydžio gabalėliais, plonai išplokite, į vidurį dėkite dalį mėsos įdaro, kraštus užspauskite ir padarykite ovalios formos cepeliną. Paruoštus cepelinus dėkite į pasūdytą verdantį vandenį ir virkite apie 15–20 min.

Padažui paspirginkite smulkiai supjaustytus šviežius lašinukus, pridėkite kubeliais supjaustytų svogūnų ir pakepkite kol pagels, po to įdėkite grietinę ir pakaitinkite iki užvirs. Druskos dėti pagal skonį.

Bulviniai blynai

Paprastas, bet genialus tradicinis patiekalas.

Ingredientai

- 1 kg bulvių
- 2 kiaušiniai
- Druskos pagal skonį

Gaminimas

Bulves nuskusti, sutarkuoti, įmušti kiaušinius, įberti druską. Gerai sumaišyti, įkaitinti keptuvėje riebalus ir kepti blynus. Valgyti su spirgučiais ar grietine.

Kugelis (bulvių plokštainis)

Dar vienas skanus bulvių panaudojimo būdas...

Ingredientai

- 1 kg bulvių
- 1 kiaušinis
- 1 svogūnas
- 2 šaukštai kvietinių miltų
- 50 g lašinių
- 100 g pieno

Druskos pagal skonį

Maltų juodųjų pipirų pagal skonį

Gaminimas

Bulves nuskuskite, sutarkuokite, užplikykite verdančiu pienu. Smulkiai supjaustytus lašinukus ir svogūną pakepinkite. Viską sudėkite į tarkius ir gerai išmaišykite. Skardą ištepkite riebalais, pabarstykite džiovintais lašais ir supilkite paruoštą masę. Kugelį kepkite karštoje orkaitėje.

Valgyti su lašinukais, paspirgintais su svogūnu ir grietine.

Šaltibarščiai

Šis tas ne iš bulvių... bet su bulvėmis. Egzotiškai atrodanti rožinės spalvos šalta sriuba.

Ingredientai

- 500 g kefyro
- 100 g virtų burokėlių
- 100 g svogūnų laiškų
- 50 g krapų
- 2 virti kiaušiniai
- 2 agurkai
- Pusė stiklinės grietinės
- Druskos pagal skonį

Augalas, kurio žiedo ieškome per Jonines.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mergina, kuri teka.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymui ir supratimui

Užduotis: skaitydami tekstą raskite, kur turėtų būti iš teksto išimti sakiniai A-H. Vienas sakinytis yra ne iš šio teksto. Atsakymus rašykite pateiktoje lentelėje.

Kodėl krepšinis lietuviams religija?

Lietuva reikšmingomis krepšinininkų pergalėmis visame pasaulyje garsėja jau beveik 70 metų. (1)
 . Oranžinis kamuolys Lietuvą vienija dar nuo prieškarinio laiko, kai mūsų seneliai, prigludę prie radijo imtuvų, 1937-aisiais klausėsi Europos čempionato finalo tarp mūsų ir Italijos komandų iš Rygos. Po dviejų metų Kauno sporto halėje lietuviai apgynė stipriausios Senojo žemyno komandos vardą. (2)
 Nors Lietuva nėra didelė šalis, tačiau krepšinio aikštelėje jaučiamės lygūs su Europos ir pasaulio galingaisiais. Ir dabar mažos Lietuvos pergalės krepšinio arenose prieš didžiąsias valstybes stebina pasaulį. (3)

Lietuvoje krepšinis dažnai vadinamas antrąja religija. Lietuviai jau įpratę sakralizuoti šią sporto šaką ir tokia krepšinio sampratą perkelti netgi į užsieniečių sąmonę. Vis dėlto šiame kontekste lieka ir keletas neatsakytų klausimų. (4)

Pasvarstykime, kas nutiktų, jei lietuvių kraujas būtų ne oranžinis, o juodos ar baltos – futbolo kamuolio – spalvos? Kai prieš metus Lietuvos futbolo nacionalinė komanda Neapolyje sužaidė lygiosiomis su pasaulio čempionais italais, mūsų šalies vardas nuskambėjo visuose planetos kampeliuose. (5). Su reklama, kurią gavo Latvija, kai jos futbolininkai pateko į 2004-ųjų Europos čempionato finalinį etapą, to lyginti tiesiog neįmanoma.

..... (6). Tačiau tokia ji yra tik dėl to, kad kitos valstybės krepšinio nelaiko prioritetine sporto šaka. Amerikiečiai dievina savąją futbolo atmainą – beisbolą, likusią pasaulio dalį valdo europietiškas futbolas, kai kur dalydamasis pozicijas su regbiu, kriketu, ledo rituliu.

Iš pirmo žvilgsnio tai gali pasirodyti vertinga – tam tikru požiūriu esame unikalūs. Tačiau sportas nėra ta sritis, kurioje unikalumas investuojant ir skirstant valstybės paramą sporto šakoms plėtoti laikytinas pranašumu. Palyginti su krepšiniu, futbolas yra kur kas galingesnis valstybės reprezentavimo kanalas. (7). Tai rodo ir televizijos kanalų reitingai: 2006-ųjų pasaulio futbolo čempionato auditorija buvo net 4,5 karto didesnė nei tais pačiais metais vykusią pasaulio krepšinio pirmenybę.

Sakiniai A-H:

A: Svarbiausias jų – ar krepšinis yra pakankamai galinga priemonė atstovauti valstybei?

B: Lietuva šiuo metu tikriausiai yra vienintelė krepšinio šalis pasaulyje.

C: Be abejo, krepšinis – tautinės lietuvių kultūros dalis, jis jaugės į lietuvių kraują.

D: Net ir amerikiečiai jau vertina gilią tradicijas turinčią Lietuvos krepšinio mokyklą.

E: Tiek kartų viso pasaulio laikraščiais ir televizijos Lietuvos vardo tikriausiai nepaminėtų net tada, jei krepšinininkai taptų pasaulio čempionais.

F: Juk futbolas, o ne krepšinis pritraukia daugiausiai žiūrovų pasaulyje.

G: Valstybei krepšinis tiesiog pigiau kainuoja, o futbolui reikia milžiniškų lėšų.

H: Nuo tada krepšinis užkariavo Lietuvą.

1	2	3	4	5	6	7

Пицца – самая живая традиция

Литовцы любят свою традиционную пищу и гордятся ею. Хотя в кафе и ресторанах Литвы уже достаточно блюд из кухни разных стран, но литовцы все еще съедают тонны картофельных блюд (большинство из них считаются традиционными литовскими блюдами).

То, что сейчас литовцы называют своей традиционной пищей, – на самом деле, это блюда крестьянской кухни Литвы XIX-XX века. То, что сейчас так возбуждает вкусовые рецепторы литовцев – это жирная пицца из простых продуктов. Почти все традиционные блюда – это картофельные блюда. Их готовят так, чтобы хватило энергии для физической работы человека на чистом воздухе.

Если черный хлеб – это то, по чему больше всего тоскует литовец, находясь в другом государстве, то цеппелины в списке любимых блюд по праву займет почетное второе место. И хотя популярно мнение, что трудно перевариваемые блюда литовской кухни XIX века подходят только для желудка литовцев, большинству приезжих нравятся эти блюда. Иностранцам литовские блюда часто кажутся экзотичными, но манят к тому, чтобы их попробовать.

Нация, любящая петь, баскетбол и пиво

История славы литовского баскетбола началась в 4 десятилетия XX века, когда выходцы из Литвы, вернувшись из США, научили литовских баскетболистов новым хитростям игры. В 1939 году на чемпионате Европы по баскетболу в Каунасе литовцы впервые защитили титул чемпионов.

Во время советской оккупации литовские баскетболисты были вынуждены играть за сборную СССР и в баскетбольных клубах Советского Союза. В такой среде выросло новое поколение баскетболистов, которое, уже при восстановлении независимости, опять вернуло имя Литвы на баскетбольную площадку. Арвидас Сабонис, Шарунас Марчюленис, Саулюс Штомбергас были теми игроками, которые в 1995 году довели сборную Литвы до финала чемпионата Европы по баскетболу.

Неотъемлемым атрибутом просмотра баскетбола в Литве является пиво. Этот напиток в Литве уходит в глубокие традиции. Впервые пиво в письменных источниках Литвы упоминается в XI веке, но наибольшую популярность оно получило примерно в XVI веке. В середине XVIII века в Литве было открыто много пивоваренных заводов, началась коммерческая торговля пивом. До того времени в Литве работало несколько крупных пивоварен, а остальные готовили пиво в домашних условиях.

Кроме баскетбола и пива литовцы известны как нация, любящая петь. В Литве, как и в других странах Балтии, каждый четвертый год проходят массовые праздники Песен. Во время этих праздников в одном месте – парке Вингис в Вильнюсе – собираются сотни хоров с десятками тысяч певцов. Все они составляют один большой хор и поют песни, близкие литовскому сердцу.

Культура в Литве

Только в Вильнюсе с населением чуть более полумиллиона много художественных галерей, выставок, концертов, спектаклей. Кроме государственных учреждений культуры создаются новые пространства современного искусства, такие как „Типография искусств“, „Министерство Fluxus“ и т.д. Особенно культурная жизнь не только в Вильнюсе, но и во всей Литве расцветает летом, когда проходят важные фестивали на региональном и международном уровне,

собирающие мировых музыкальных звезд. Это - фестиваль Томаса Манна, Вильнюсский фестиваль, Международные фестивали джазовой музыки в Вильнюсе, Каунасе, Бирштонасе, Клайпеде, Фестиваль музыки в Пажайслисе, Музыкальный август на взморье, Фестиваль молодежной музыки в Каунасе, Фестиваль современного танца „Новый Балтийский танец” и другие.

Сцена мирового театра уже не представляется без театра Литвы. У режиссеров литовского театра много почитателей и последователей во всем мире: Эймунтас Некрошюс всегда ждут на театральных и оперных сценах Италии, Римас Туминас очень любим в Северной Европе и России, а Оскарас Коршуновас каждый раз становится особым акцентом Авиньонского и Эдинбургского фестивалей. “География” поклонников литовского театра охватывает Россию, Японию, Южную Корею, Гонг-Конг, США, Мексику, Аргентину и многие другие страны, список которых ежегодно пополняется.

На мировых оперных сценах и в концертных залах всегда ждут талантливых литовских оперных солистов Виолету Урмана и Эдгараса Монтвидаса, режиссера Далю Ибельхауптайте, пианистов Пятраса Генюшаса, Гуоду Гедвилайте, скрипача Вильгельмаса Чепинскаса и многих других. В концертных программах этих исполнителей звучат не только самые красивые классические произведения, но музыка литовских композиторов – Онуте Нарбутайте, Раминты Шеркшните, Бронюса Кутавичюса, Освальдаса Балакаускаса, Альгирдаса Мартинайтиса, Миндаугаса Урбайтиса, Анатолиюса Шендероваса и других авторов.

Вопросы и рефлексии

Как менялись Ваши обычаи, свободное время, развлечения при прибытии в Литву? Есть ли предметы, которых Вам не хватает? Может, Вы открыли для себя что-то новое? Что это? Может, Вас удивляют какие-то литовские развлечения и черты? Что это?

Food – probably the strongest tradition

Lithuanians love their traditional food. Even though in cafes we can find dishes inspired by various countries’ cuisines, Lithuanians still consume tons of potato dishes (many of them are considered traditional Lithuanian dishes).

Dishes that now are considered traditional actually are dishes of peasants in XIX-XX century Lithuania. What now pleases taste receptors of Lithuanians are greasy dishes from simple products. Almost all traditional dishes are potato dishes. These dishes are prepared so that they would provide energy for a man who is working hard outside.

If rye bread is what Lithuanian emigrants miss the most, then “cepelinai” surely would take the respectful second place in a list of missed dishes. And while popular opinion is that very hard to digest Lithuanian dishes from the XIX century are only suitable for Lithuanian stomachs, many newcomers also like this food. It often looks exotic and tempting for foreigners.

Singing, basketball, and beer loving nation

The history of Lithuanian basketball fame began in the 4th decade of the XX century, when Lithuanian emigrants from the U.S. returned and taught Lithuanian basketball players new tricks. In 1939 European basketball championship in Kaunas Lithuanians defended the title for the first time.

When Soviet Union occupied Lithuania, Lithuanian basketball players had to play in the USSR team and clubs. There grew a new generation of Lithuanian basketball players, which slammed Lithuania’s name back to the basketball court after it regained its independence. Arvydas Sabonis, Šarūnas Marčiulionis, Saulius Štombergas were the players who lead Lithuanian basketball team to the European finals in 1995.

Beer is inseparable part of basketball for fans. This beverage has deep traditions in Lithuania. In written documents beer in Lithuania was first mentioned in the XI century, but it reached its highest popularity around the XVI century. In the middle of the XVIII century there were lots of breweries opened in Lithuania and the commercial production of beer began. Before that only a few breweries were working in Lithuania and people were making their own beer at home.

Apart from basketball and beer Lithuanians are also known as a nation who loves singing. Every four years there are mass song festivals organized in Lithuania, as well as in other Baltic countries. During the festival hundreds of choruses and tens of thousands of singers gather to one place – park of Vingis in Vilnius. They all form one huge chorus and sing songs that are dear to Lithuanians.

Culture in Lithuania

Vilnius, with only a little over half a million people, is rich in art galleries, exhibitions, concerts, shows. Apart from the public cultural institutions, new areas of modern art are developing, such as “Menų spaustuvė”, “Fluxus ministerija”, theatre “Atviras ratas”, etc. Cultural life in Lithuania revives in summer, when festivals important not only on Lithuanian, but also on a regional level, attracting world-renowned music stars, take place. These festivals are: Thomas Mann festival, festival of Vilnius, international jazz festivals in Vilnius, Kaunas, Birštonas, Klaipėda, music festival of Pažaislis, musical August at the seaside, festival of young musicians in Kaunas, festival of modern dance “The new Baltic dance” and many others.

World’s theatre scene can no longer be imagined without the Lithuanian theatre. Lithuanian theatre directors have lots of fans and followers all over the world: Eimuntas Nekrošius is particularly welcome in Italian theatre and opera houses, Rimas Tuminas is especially loved in Northern Europe and Russia,

and Oskaras Koršunovas is always a special accent of Avignon and Edinburgh festivals. Lithuanian theatre has fans in Russia, Japan, South Korea, Hong Kong, USA, Mexico, Argentina, many other countries, and the list gets longer every year.

World's opera houses and concert halls welcome talented Lithuanian opera soloists Violeta Urmana and Edgaras Montvydas, director Dalia Ibelhauptaitė, pianists Petras Geniušas and Guoda Gedvilaitė, violonist Vilhelmas Čepinskis and many others. Programmes of these performers feature not only pieces of classical music, but also works of Lithuanian composers - Onutė Narbutaitė, Raminta Šerkšnytė, Bronius Kutavičius, Osvaldas Balakauskas, Algirdas Martinaitis, Mindaugas Urbaitis, Anatolijus Šenderovas and others.

Questions and reflections

How did your habits, free-time, hobbies change when you came to Lithuania? What do you miss? Did you find something new? What did you find? Are you surprised by some Lithuanian hobbies and characteristics? Name them?

VII. ŠVIETIMAS IR KULTŪRA LIETUVOJE

VII. ПРОСВЕЩЕНИЕ И КУЛЬТУРА В ЛИТВЕ

VII. EDUCATION AND CULTURE IN LITHUANIA

Švietimo įstatymai ir švietimo institucijos

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593) numato, kad kiekvienas LR pilietis ir užsienietis, turintis teisę nuolat gyventi ar laikinai apsigyventi LR, turi teisę mokytis, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją. Asmens, turinčio teisę nuolat gyventi ar laikinai apsigyventi LR, vaikams sudaromos sąlygos mokytis valstybinės lietuvių kalbos, valstybine lietuvių kalba ir esant galimybei mokytis jų gimtosios kalbos. Valstybinėje ir savivaldybės mokykloje mokymas pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo, profesinio mokymo ir aukštesniųjų studijų programas yra nemokamas.

LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 66-1909) numato, kad neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyvis gali būti kiekvienas suaugęs (paprastai ne jaunesnis kaip 18 metų) asmuo. Jis turi teisę nemokamai gauti informaciją bei pasirinkti neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigą, programą, formą, vyriausybės nustatyta tvarka gauti neformaliajam švietimui skirtą valstybės paramą ir apmokamas papildomas atostogas, išlaikę atitinkamus egzaminus, gauti valstybės pripažįstamą išsilavinimą pagrindžiantį dokumentą.

Į Lietuvos aukštąsias mokyklas turi teisę stoti užsieniečiai, turintys LR Vyriausybės nustatyta tvarka Lietuvoje pripažintą ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą. Į visiškai arba iš dalies LR valstybės biudžeto lėšomis apmokamas studijas Lietuvos valstybinėse aukštesiose mokyklose gali pretenduoti užsieniečiai, turintys leidimą nuolat gyventi LR ir/arba esantys piliečiai užsienio valstybės, kurioje LR piliečiai studijuoja tomis pačiomis finansinėmis studijų sąlygomis kaip ir tos valstybės piliečiai. Leidimas išduodamas studijų, mokymosi, stažuotės, kvalifikacijos kėlimo kursų ar profesinio mokymo laikui, bet ne ilgiau kaip vieneriems metams. Išduoti ar pakeisti leidimą gyventi užsieniečiui atsisakoma, jeigu užsienietis neturi pakankamai lėšų studijoms ir grįžimo kelionės išlaidoms apmokėti. Pasibaigus mokymosi laikotarpiui arba nutraukus mokymąsi, užsienietis privalo išvykti iš Lietuvos.

LR Vyriausybės 2001 m. vasario 28 d. nutarimo Nr. 235 „Dėl užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės studijų Lietuvos aukštesiose mokyklose reikalavimų patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. 20-658) reikalavimai nustato TŠP bei asmenų be pilietybės teisę įgyti aukštąjį išsilavinimą Lietuvoje ir finansines studijų sąlygas.

LR Vyriausybė 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr. 1687 „Dėl valstybinės kalbos ir LR Konstitucijos pagrindų egzaminų ir pažymėjimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“ yra nustačiusi valstybinės kalbos ir LR Konstitucijos pagrindų egzaminų ir jų išlaikymą patvirtinančių pažymėjimų išdavimo tvarką.

LR Vyriausybė priėmė 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimą Nr. 1688 „Dėl valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų“, kuriame nustatytos valstybinės kalbos mokėjimo kategorijos, reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti valstybinės kalbos mokėjimo kategorijas, ir šių kategorijų taikymas.

Valstybinės kalbos mokėjimo egzaminų priežiūrą vykdančios institucijos

LR Švietimo ir mokslo ministerija - <http://www.smm.lt>

Pedagogų profesinės raidos centras - <http://www.pprc.lt>

Nacionalinis egzaminų centras - <http://www.egzaminai.lt/naujienos>

Apskričių viršinininkų administracijų valstybinės švietimo priežiūros padaliniai

Savivaldybių administracijų švietimo padaliniai

Lietuvių kalbos kursų organizuojančios institucijos

Valstybinės institucijos:

Vilniaus suaugusiųjų mokymo centras - <http://vsmc.lt>

Kai kurios įvairių miestų suaugusiųjų mokyklos - <http://www.lssic.lt>

Privataus sektoriaus institucijos (pagrindinės):

Vilniaus universiteto Lituaništinų studijų katedra - <http://www.lsk.ff.vu.lt>

Soros International House - <http://www.sih.lt>

UAB „Kalba.lt“ - <http://www.kalba.lt>

Kalbos praktikos centras „Lingua Lituanica“ - <http://www.lingualit.lt>

Pagrindinės mokymo priemonės, skirtos užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos:

Lietuvos švietimo sistema - <http://www.aikos.smm.lt>

Aukštosios mokyklos (universitetai, kolegijos)

Profesinio mokymo įstaigos

Bendrojo lavinimo įstaigos (gimnazijos, konservatorijos, vidurinės mokyklos, pagrindinės mokyklos, jaunimo mokyklos, pradinės mokyklos, mokyklos- darželiai)

Neformaliojo švietimo mokyklos (darželiai, lopšeliai – darželiai, neformaliojo suaugusiųjų švietimo mokyklos, neformaliojo vaikų švietimo mokyklos)

Švietimo pagalbos įstaigos (pedagoginės- psichologinės tarnybos, mokytojų švietimo centrai, pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai centrai)

Suaugusiųjų profesinis švietimas ir perkvalifikavimas

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos

suaugusiųjų švietimo informaciniai centrai - <http://www.lssa.smm.lt/lang-1/page-15.asp>

Darbo rinkos mokymo centrai - http://www.aikos.smm.lt/svietimo_ir_mokslo_institucijos.htm

Nacionalinis egzaminų centras - <http://www.egzaminai.lt/naujienos>

Apskričių viršinininkų administracijų valstybinės švietimo priežiūros padaliniai

Savivaldybių administracijų švietimo padaliniai

Kultūros įstaigos ir renginiai

Lietuviškieji UNESCO paveldo šedevrai - <http://www.travel.lt/turizmas>

Vilniaus senamiestis
Kuršių Nerija
Lietuvos kryždirbystė ir kryžių simbolika
Dainų švenčių tradicija ir simbolika Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje
Kernavė

Kultūros įstaigos

Teatrai ir koncertų salės - <http://www.viskasturizmui.lt/imonės/rubrika/K150>
Parodų salės - <http://www.muziejai.lt/Muziejai/galerijos.htm>
Bibliotekos - http://internet.unib.ktu.lt/www/bibliotek_lt.htm
Muziejai - <http://www.muziejai.lt>

Pilys ir dvarai

Vilniaus Gedimino pilis - http://lt.wikipedia.org/wiki/Gedimino_pilis
Trakų pilys - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
Kauno pilis - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
Medininkų pilis - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
Lietuvos dvarai - <http://www.dvarai.lt>

Šventės - <http://www.day.lt/sventes>

Dainų ir šokių šventė vyksta kas 5-eri metai Vilniuje
Jūros šventė Klaipėdoje
Joninės švenčiamos visoje Lietuvoje naktį iš birželio 23 į 24 d.
Žolinės švenčiamos rugpjūčio 15 d. Tai pati seniausia ir garbingiausia šv. Marijos šventė.

Festivaliai - <http://www.eb.lt/lt.php3>

Tarptautinis poezijos festivalis „Poezijos pavasaris“ 2010 vyksta kiekvieną pavasarį įvairių miestų mokyklose, universitetuose, ambasadose, bibliotekose, meno galerijose, kultūros centruose, muziejuose, bažnyčiose, vienuolynuose, sodybose, rašytojų tėviškėse, parkuose, aikštėse, garlaiviuose, knygynuose ir kitose vietose.
Tarptautinis folkloro muzikos festivalis „Skamba skamba kankliai“ vyksta kiekvieną pavasarį įvairiose Vilniaus senamiesčio erdvėse.
Vilniaus festivalis vyksta kiekvieną pavasarį Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje.
Pažaislio muzikos festivalis vyksta kiekvienos vasaros pradžioje Kaune, Birštone, Druskininkuose, Zapyškyje, Taujėnuose, Žeimiuose, Babtyno-Žemaitkiemio dvare.

Trakų viduramžių šventė vyksta kiekvieną vasarą Trakų pilies muziejuje.
Gyviosios archeologijos dienos Kernavėje vyksta kiekvieną vasarą Kernavės Kultūriniame rezervate, Pilies kalno piliakalnyje, Pajautos slėnyje.
Festivalis „Vilnius Jazz“ vyksta rudenį Rusų dramos teatre ir Havana Social Club.
Tarptautinis džiazo festivalis „Birštonas Jazz“ vyksta pavasarį Birštono kultūros centre.
Bliuzo naktys vyksta kiekvieną vasarą Varniuose (Telšių raj.), prie Lūkšto ežero.
Tarptautinis kamerinės muzikos vasaros festivalis „Kuršių Nerija“ vyksta vasarą Nidos, Juodkrantės bažnyčiose.
Tarptautinis kantri muzikos festivalis „Visagino country“ vyksta vasarą Visagino miesto stadione.
Europos šalių kino forumas „Scanorama“ vyksta rudenį Vilniaus, Kauno, Klaipėdos kino teatruose.
Festivalis „Be2gether“ (Būkime drauge) vyksta vasarą prie Norviliškių pilies, Šalčininkų raj.
Debiutų festivalis „Tylos!“ vyksta kiekvieną pavasarį Menų spaustuvėje.
Kinas po atviru dangumi vyksta vasarą Panevėžyje, prie kultūros centro „Garsas“.

Pratimai lietuvių kalbos mokymui

Skaitymas ir klausymas

Kaziuko mugė

Kviečiame visus vilniečius ir kitų Lietuvos miestų žmones į Kaziuko mugę!
Mugės renginiai vyks nuo kovo pirmos iki trečios dienos Vilniuje: Pilies gatvėje, Rotušės aikštėje, Sereikiškių parke. Jus linksmins folkloro ansambliai iš Aukštaitijos, Žemaitijos, Dzūkijos ir Suvalkijos. Kartu pašoksime, padainuosime.
Jeigu išalksite, galėsite paragauti pyrago, riestainių, išgerti arbatos arba kavos. „Vilniaus duona“ iškeps didelį pyragą. Kepėjai mano, kad pyragas turėtų sverti apie 100 kilogramų. Ateikite apžiūrėti pyrago (tokio nei aš, nei jūs niekada nematėte) ir, žinoma, pasivaišinti. Pyragą valgysime kovo trečią dieną prie Rotušės. „Pylimo“ restoranas žadėjo išvirti rekordinio didumo cepelinų.
Mugėje galėsite nusipirkti visko, ko tik panorėsite: spalvingų Vilniaus krašto verbų, keraminių dirbinių, medinių indų, šaukštų, krepšelių, žaislų, šiltų vilnonių pirštinių ir kojinių, lininių drabužių, staltiesių, patalų, metalo dirbinių, ir žinoma, gintaro papuošalų.
Laukiame jūsų ir linkime giedros pavasariškos nuotaikos, gerų pirkinių!

Законы об образовании и образовательные учреждения

Закон Литовской Республики об образовании (Вед., 1991, № 23-593) предусматривает, что каждый гражданин ЛР и иностранец с постоянным или временным видом на жительство в ЛР имеет право учиться, получить образование и квалификацию в Литве. Детям лиц с постоянным или временным видом на жительство в ЛР создаются условия для изучения государственного литовского языка, на государственном литовском языке и при возможности на их родном языке. Обучение в государственных школах и школах самоуправления по программам дошкольного, начального, основного, среднего, профессионального и высшего обучения проходит бесплатно.

Закон ЛР о неформальном образовании взрослых (Вед., 1998, № 66-1909) предусматривает, что участником неформального обучения взрослых может быть каждый взрослый человек (не моложе 18 лет). Он вправе бесплатно получить информацию и выбрать учреждение, программу, форму неформального обучения, в установленном Правительством ЛР порядке получить денежное финансирование, выделенное государством для получения образования, и оплату дополнительных каникул в случае сдачи всех соответствующих экзаменов, получить государственный документ об образовании.

В высшие учебные заведения Литвы вправе поступать иностранные граждане, имеющие образование не ниже среднего, признаваемое в Литве в установленном Правительством ЛР порядке. На полное или частично оплачиваемое государством ЛР обучение в государственных высших учебных заведениях могут претендовать иностранные граждане с постоянным видом на жительство в ЛР и/или граждане иностранного государства, в котором граждане ЛР учатся на тех же самых финансовых условиях, что и граждане того государства.

Вид на жительство выдается на период обучения, стажировки, курсов повышения квалификации или профессионального обучения, но не более чем на один год. Отказ в выдаче или замене вида на жительство иностранному гражданину осуществляется, если у иностранца отсутствуют средства для обучения и расходы на оплату обратной поездки.

По окончании или прерывании обучения иностранный гражданин обязан отбыть из Литвы.

Требования постановления Правительства ЛР № 235 от 28 февраля 2001 г. „Об утверждении требований к образованию иностранных граждан и лиц без гражданства в высших учебных заведениях Литвы“ (Вед., 2001, № 20-658) устанавливают права ГТС и лицам без гражданства получить высшее образование в Литве.

В постановлении Правительства ЛР № 1687 от 24 декабря 2003 г. „Об утверждении правил сдачи экзаменов по государственному языку и основам Конституции ЛР и выдачи удостоверений“ установлен порядок сдачи экзаменов по государственному языку и основам Конституции ЛР и порядок выдачи удостоверений.

Правительство ЛР 24 декабря 2003 г. приняло постановление № 1688 „О категориях владения государственным языком“, в котором установлены категории владения государственным языком, требования к лицам, которые хотят получить категории владения государственным языком, и применение этих категорий.

Учреждения, осуществляющие надзор за экзаменами по государственному языку

Министерство науки и образования ЛР - <http://www.smm.lt>
 Центр профессионального развития педагогов - <http://www.pprc.lt>
 Национальный экзаменационный центр - <http://www.egzaminai.lt/naujienos>
 Подразделения государственного надзора в сфере образования в уездах Литвы
 Образовательные подразделения администраций самоуправлений

Учреждения, организующие курсы литовского языка

Государственные учреждения:
 Вильнюсский центр обучения для взрослых - <http://vsmc.lt>
 Школы для взрослых в различных городах Литвы - <http://www.lssc.lt>

Учреждения частного сектора (основные):
 Кафедра литуанистики Вильнюсского университета - <http://www.lsk.ff.vu.lt>
 Soros International House - <http://www.sih.lt>
 ЗАО „Kalba.lt“ - <http://www.kalba.lt>
 Центр языковой практики „Lingua Lituanica“ - <http://www.lingualit.lt>

Основные учебные материалы, предназначенные для изучения литовского языка:

Система образования Литвы - <http://www.aikos.smm.lt>

Высшие учебные заведения (университеты, коллегии)
 Учреждения профессионального обучения
 Общеобразовательные учреждения (гимназии, консерватории, средние школы, основные школы, молодежные школы, начальные школы, школа-сад)
 Школы неформального образования (детские сады, ясли-сады, школы неформального образования для взрослых, школы неформального образования для детей)
 Учреждения, оказывающие педагогическую и иную помощь (психолого-педагогические службы, методические центры учителей, помощь ученику, учителю, школы, центры)

Профессиональное образование и переквалификация взрослых

Образовательные ассоциации Литвы для взрослых
 Информационно-образовательные центры для взрослых - <http://www.lssa.smm.lt/lang-1/page-15.asp>
 Центр обучения рынка труда - http://www.aikos.smm.lt/svietimo_ir_mokslo_institucijos.htm
 Национальный экзаменационный центр - <http://www.egzaminai.lt/naujienos>
 Подразделения государственного надзора в сфере образования в уездах Литвы
 Образовательные подразделения администраций самоуправлений

Учреждения культуры и культурные мероприятия

Литовские шедевры наследия ЮНЕСКО - <http://www.travel.lt/turizmas>

Старый город Вильнюса
 Куршская Коса
 Искусство изготовления крестов в Литве и символика крестов
 Традиция и символика праздников песен в Эстонии, Латвии и Литве
 Кярнаве

Учреждения культуры

Театры и концертные залы - <http://www.viskasturizmui.lt/imonos/rubrika/K150>
 Выставочные залы - <http://www.muziejai.lt/Muziejai/galerijos.htm>
 Библиотеки - http://internet.unib.ktu.lt/www/bibliotek_lt.htm
 Музеи - <http://www.muziejai.lt>

Замки и поместья

Вильнюсский замок Гядиминаса - http://lt.wikipedia.org/wiki/Gedimino_pilis
 Тракайский замок - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
 Каунасский замок - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
 Медининкайский замок - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
 Поместья Литвы - <http://www.dvarai.lt>

Праздники - <http://www.day.lt/sventes>

Праздник песен и танцев проходит каждые 5 лет в Вильнюсе
 Праздник моря в Клайпеде
 Праздник Йонинес отмечается во всей Литве в ночь с 23 на 24 июня
 Праздник Жолинес отмечается 15 августа. Это самый древний и почитаемый праздник св. Марии.

Фестивали - <http://www.eb.lt/lt.php3>

Международный фестиваль поэзии «Весна поэзии» 2010 проходит каждую весну в школах, университетах, посольствах, библиотеках, художественных галереях, центрах культуры, музеях, костелах, монастырях, усадьбах, домах писателей, парках, на площадях, паромных судах, в книжных магазинах в разных городах и в других местах.
 Международный фестиваль фольклорной музыки «Звенят, звенят канкляй» проходит каждую весну в разных местах Старого города Вильнюса.
 Вильнюсский фестиваль проходит каждую весну в Национальной филармонии Литвы.
 Фестиваль музыки в Пажайслисе проходит в начале лета в Каунасе, Бирштонасе, Друскининкай,

Запешкес, Тауенай, Жеймяй, в усадьбе Бабтино-Жемайткемё.

Праздник средневековья в Трайкай проходит каждое лето в музее Тракайского замка.
 Дни живой археологии в Кярнаве проходят каждое лето в Культурном резервате Кярнаве.
 Фестиваль «Vilnius Jazz» проходит осенью в Русском драматическом театре и Havana Social Club.
 Международный фестиваль джаза «Birštonas Jazz» проходит весной в Центре культуры г. Бирштонас.
 Ночи блюза проходят каждое лето в Варняй (Тяльшайский район) у озера Лукштас.
 Международный фестиваль камерной музыки «Kuršių Nerija» проходит летом в костелах Ниды, Юодкранте.
 Международный фестиваль кантри-музыки „Visagino country“ проходит летом на городском стадионе Висагинаса.
 Кинофестиваль «Scanorama» проходит осенью в кинотеатрах Вильнюса, Каунаса и Клайпеды.
 Фестиваль «Be2gether» (“Будем вместе”) проходит летом возле Норвилишского замка (Шальчининкайский район).
 Фестиваль дебютов «Тишины!» проходит каждую весну в Типографии искусств.
 Кино под открытым небом проходит летом в Паневежис, возле центра культуры «Garsas».

Education laws and educational institutions

Lithuanian republic law on education (1991, No. 23-593) states that each citizen of the Republic of Lithuania, also each alien having a permanent or provisional residence permit for the Republic of Lithuania, has the right to study, attain an education level and a qualification. The children of persons who have the right to permanently or provisionally reside in the Republic of Lithuania are granted the possibility of studying the Lithuanian State language, of receiving education in the Lithuanian State language and (when possible) of studying their mother tongue. Instruction in State-run and municipal schools according to pre-school, pre-primary, primary, basic, secondary, vocational training and post-secondary studies curricula is free of charge.

LR law on non-formal adult education (1998, No. 66-1909) states that a participant of non-formal adult education shall be every adult person (usually not any younger than 18). Participants of Non-formal Adult Education shall have the right to receive information free of charge about operating non-formal adult education institutions, programmes, forms; choose non-formal adult education institution, form and programme; receive state support allocated to non-formal adult education in accordance with the procedure, established by the Government, and additional paid leave; after passing examinations to receive an assessment of the knowledge as a state recognised document.

To study in Lithuania's schools of higher education permission is granted to persons who have acquired secondary education which is recognised in the Republic of Lithuania. Candidates to study programmes completely or partially financed by the budget of state shall be foreigners having permanent residence permit and/or citizens of countries where Lithuanian citizens can study by the same financial conditions as citizens of that country.

Permit is granted for duration of study or training programme, but no longer than for one year. Granting or changing the residence permit is refused if a person does not have sufficient funds to cover a study programme and return travelling expenses.

After the study programme is finished or in case of a premature termination of studies, a person has to leave Lithuania.

Government of the Republic of Lithuania, 28th of February, 2001, resolution No. 235 "On foreign nationals' and stateless persons' studies in Lithuania's schools of higher education requirements for approval" (2001, No. 20-658) requirements state third country nationals' and stateless persons' right to receive higher education in Lithuania and financial conditions of studies.

Government of the Republic of Lithuania, 24th of December, 2003, resolution No. 1687 "On state language and basics of Constitution of the Republic of Lithuania exams and approval of certification rules" states rules of certification of state language and basics of Constitution of the Republic of Lithuania exams.

Government of the Republic of Lithuania, 24th of December, 2003, resolution No. 1688 "On categories of state language mastery", states categories of state language mastery, requirements for persons seeking to acquire a category of state language mastery, and the use of these categories.

State language mastery examination is supervised by:

Ministry of Education and Science - <http://www.smm.lt>
 Teacher Professional Development Centre - <http://www.pprc.lt>
 National Examination Centre - <http://www.egzaminai.lt/naujienos>
 County administrative supervision departments of public education
 Municipal administrations, departments of education

Lithuanian language courses are organised by these institutions:

Public institutions:

Vilnius Adult Learning Centre - <http://vsmc.lt>
 Some adult schools in different cities - <http://www.lssic.lt>

Private sector institutions (central):

Vilnius University Lithuanian Studies Department - <http://www.lsk.ff.vu.lt>
 Soros International House - <http://www.sih.lt>
 UAB "Kalba.lt" - <http://www.kalba.lt>
 Language Practice Centre "Lingua Lituanica" - <http://www.lingualit.lt>

Basic training measures for foreigners to learn Lithuanian language:

Lithuanian education system - <http://www.aikos.smm.lt>

Higher education providers (universities, colleges)

Vocational training institutions

General education institutions (gymnasiums, conservatories, high schools, elementary schools, youth schools, primary schools, kindergarten-schools)

Non-formal education schools (kindergartens, nursery-kindergartens, non-formal adult education schools, non-formal children education schools)

Education assistance institutions (pedagogical-psychological services, teacher education centres, assistance centres for students, teachers and schools)

Adult vocational education and retraining

Lithuanian Associations of Adult Education

Information Centres for Adult Education - <http://www.lssa.smm.lt/lang-1/page-15.asp>

Labour Market Training Centres - http://www.aikos.smm.lt/svietimo_ir_mokslo_institucijos.htm

National Examination Centre - <http://www.egzaminai.lt/naujienos>

County administrative supervision departments of public education

Municipal administrations, departments of education

Cultural institutions and events

Lithuanian UNESCO heritage masterpieces - <http://www.travel.lt/turizmas>

Old Town of Vilnius
 Curonian Spit
 Lithuanian cross-making and cross symbolism
 Tradition and symbolism of Song Festivals in Estonia, Latvia, and Lithuania
 Kernavė

Cultural institutions

Theatres and concert halls - <http://www.viskasturizmui.lt/imonos/rubrika/K150>
 Exhibitions - <http://www.muziejai.lt/Muziejai/galerijos.htm>
 Libraries - http://internet.unib.ktu.lt/www/bibliotek_lt.htm
 Museums - <http://www.muziejai.lt>

Castles and estates

Vilnius Gediminas castle - http://lt.wikipedia.org/wiki/Gedimino_pilis
 Trakai castles - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
 Kaunas castle - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
 Medininkai castle - <http://viduramziu.istorija.net/pilys>
 Lithuanian estates - <http://www.dvarai.lt>

Celebrations - <http://www.day.lt/sventes>

Song and dance festival takes place every 5 years in Vilnius
 Sea Festival in Klaipėda
 Midsummer's Day is celebrated all over Lithuania on the night of June 23rd to 24th
 The Assumption is celebrated on the 15th of August. It is the oldest and the most respected celebration of St. Mary.

Festivals - <http://www.eb.lt/lt.php3>

International poetry festival "Poetry Spring" takes place every Spring in various town's schools, universities, embassies, libraries, art galleries, cultural centres, museums, churches, monasteries, homesteads, home-towns of writers, parks, squares, steamboats, bookstores and other places.
 International folk music festival "Skamba skamba kankliai" takes place in Vilnius' Old Town every spring.
 Vilnius festival takes place every spring in Lithuanian national philharmonics.
 Music festival of Pažaislis takes place at the beginning of every summer in Kaunas, Birštonas, Druskininkai, Zapyškis, Tautiškių, Žeimiai, at the estate of Babtynas-Žemaitkiemis.

Medieval celebration of Trakai takes place in Trakai castle museum every summer.
 Days of live archaeology take place in Kernavė Cultural Reservation, hill-fort of Pilis hill, and Pajauta valley every summer.
 Festival "Vilnius Jazz" takes place in autumn at a Russian drama theatre and Havana Social Club.
 International jazz festival "Birštonas Jazz" takes place in Birštonas Cultural Centre in spring.
 Nights of Blues take place in Varniai (Telšiai region), near lake Lūkštas every summer.
 International summer festival of chamber music "Curonian Spit" takes place in Nida and Juodkrantė churches.
 International festival of country music "Visaginas country" takes place in Visaginas stadium in summer.
 European cinema forum "Scanorama" takes place in Vilnius, Kaunas, and Klaipėda cinemas in autumn.
 Festival "Be2gether" takes place in summer near the Norviliškiai castle, in Šalčininkai region.
 Festival of debuts "Silence!" takes place every spring in "Menų spaustuvė".
 Outdoor cinema takes place in Panevėžys, near a Cultural Centre "Garsas" in summer.

Tiražas 100 egz. Užsakymas PU34632
Išleido ir spausdino:
Uždaroji dizaino ir leidybos AB „Kopa“
Kampo g. 7, LT-50153 Kaunas
www.kopa.lt